

MUSEUM DE LAKENHAL

JAARVERSLAG 2010 | 2011

INHOUD

VOORWOORD.....	pag 3
SAMENVATTING 2011.....	pag 4
PRESENTATIES 2010 2011.....	pag 9
PROGRAMMA & COLLECTIE 2010 2011.....	pag 15
PUBLIEK 2010 2011.....	pag 32
BEDRIJF 2010 2011.....	pag 43
FINANCIEN.....	pag 45
NEVENFUNCTIES, DIENSTREIZEN, PUBLICATIES.....	pag 50
VRIENDENVERENIGING VBL 2010 2011.....	pag 53
FINANCIERS 2010 2011.....	pag 60
COLOFON.....	pag 61

VOORWOORD

Voor u liggen de jaarverslagen 2010 | 2011 van Museum De Lakenhal, sinds 1874 het museum voor kunst, kunstnijverheid en geschiedenis van de stad Leiden.

In 2010 stond Museum De Lakenhal in het teken van *Werk in Uitvoering*, een grootschalig project waarbij onder de ogen van ons publiek de basisregistratie en basisconservering van de collectie ter hand werd genomen. Tegelijkertijd vond een proces van bezinning plaats op de eigen geschiedenis, de collectie en het onderscheidende karakter van het museum. Dit heeft onder meer geleid tot de vaststelling van een nieuwe missie en visie.

Het jaar 2011 stond in het teken van twee grote tentoonstellingen: *Lucas van Leyden en de Renaissance* en *Leidens Ontzet. Vrijheidsstrijd & Volksfeest*, waarmee het museum erin slaagde om de bezoekersaantallen ruim te verdubbelen van 40.000 (2010) naar 82.000 bezoekers. Per 1 januari 2011 vond een reorganisatie plaats, waarbij het functiehuis op orde werd gebracht en ruimte werd gecreëerd voor nieuwe medewerkers.

Zowel in 2010 als in 2011 werd daarnaast gewerkt aan de voorbereiding van de gewenste Restauratie en Uitbreiding van het museum.

Dit jaarverslag laat op basis van verzamelde feiten en informatie zien welke ontwikkeling Museum De Lakenhal in de afgelopen twee jaar heeft doorgemaakt, van een museum dat kampt met achterstanden op verschillende terreinen naar een museum dat een stevige positie inneemt in het Nederlandse culturele landschap.

SAMENVATTING

2010

In 2010 nam Museum De Lakenhal een 'sabbatical leave' van de tentoonstellingsmachinerie. In plaats van te reageren op de vraag naar steeds weer nieuwe exposities, werd 2010 uitgeroepen tot jaar van 'museale zelfreflectie'. De Lakenhal ging zich voor 100% richten op de eigen collectie en verzamelgeschiedenis. De mouwen werden opgestroopt en de tentoonstellingsruimte werd omgetoverd tot museale werkplaats. We noemden dit project *Werk in Uitvoering*.

Werk in Uitvoering

Werk in Uitvoering groeide uit tot een grootschalig onderzoek naar de collectie, gegoten in een vernieuwende vorm, en bedacht vanuit een integrale benadering: alle medewerkers werkten aan hetzelfde project, dat plaatsvond in het gehele museum, onder de ogen van het publiek. Zo gaf Museum De Lakenhal invulling aan een tweetal doelstellingen: de eigen kern, collectie en geschiedenis onderzoeken en beschrijven, en daarnaast door middel van een vernieuwende communicatiestrategie en andere, meer interactieve verhouding zoeken tot het publiek.

Sinds 1874 heeft het museum tienduizenden objecten verzameld, waarvan uiteindelijk maar een heel klein deel op zaal getoond wordt. Door een nijpend gebrek aan mensen en middelen raakte de basisregistratie van de collectie decennia geleden al danig in het slop. In de depots lagen allerlei ongeïdentificeerde voorwerpen en in het digitale registratiesysteem TMS ontbraken allerlei gegevens. Om deze achterstanden in te halen, was een inzet van zeker twintig manjaren nodig.

In december 2009 nam de Leidse gemeenteraad het historische besluit om met een investeringsprogramma van in totaal 15.3 miljoen euro Museum De Lakenhal weer op orde te krijgen. Aan de sinds de jaren vijftig slepende discussie over de noodzaak van restauratie van de 17de eeuwse Laecken-Halle en de behoefte aan uitbreiding in de huidige museumtuin, werd een einde gemaakt door een groot deel van dit bedrag te bestemmen voor restauratie en uitbreiding. Daarnaast werd 1 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het inlopen van achterstanden in de basisregistratie en basisconservering van de collectie, alsmede een bedrag van 2 ton als extra jaarlijkse bijdrage aan de programmering in de periode tot 2014. Dat bood ons de kans om die twintig manjaren ineens te gaan verzilveren.

Veranderingsproces

Dankzij een financiële impuls van het VSBfonds (*Blauwdruk Veranderproject*) en bovengenoemde extra bijdragen van de Gemeente Leiden heeft Museum De Lakenhal in de jaren 2009-2010 een integrale en wezenlijke verandering kunnen bewerkstelligen: van een museum dat kampt met achterstanden op vrijwel alle terreinen (personeel & organisatie, collectiebeheer, programmering, publieksbenadering en huisvesting), naar een zich vernieuwend, publieksgericht museum met een gezonde basis en stevige ambities voor de toekomst. Het veranderproces van Museum De Lakenhal is formeel afgerond per 1 januari 2011 met de vaststelling van een nieuwe missie en visie, en met een formele reorganisatie.

Reorganisatie

In nauwe samenwerking met Berns Museummanagement werd een 'Organisatieplan Lakenhal' opgesteld. De Gemeente Leiden kende voor de periode tot 2014 een incidentele jaarlijkse bijdrage van €130.000,- toe om de formatie-omvang uit te breiden met vier nieuwe functies. Reorganisatie per 1 januari 2011 heeft een nieuwe structuur opgeleverd waarbij voor het eerst in de geschiedenis van Museum De Lakenhal een aparte 'afdeling Publiek' wordt opgezet. Onder leiding van het nieuwe hoofd publiek werkt het museum aan het bestendigen van de ingezette koers: een publieksgericht museum dat open en interactief communiceert met bezoekers van alle generaties, en dat daarin een inspirerende rol wil vervullen ten opzichte van andere musea. De hernieuwde focus op de collectie die gestalte kreeg in *Werk in Uitvoering* heeft geresulteerd in een nieuwe inhoudelijke visie

op de museale verzamelingen, die onder meer tot uitdrukking komt in de aanstelling van een junior-conservator Kunstnijverheid. Daarmee wordt het inhoudelijke team van conservatoren op een essentieel punt versterkt.

Missie

Geïnspireerd door de publieksreacties tijdens *Werk in Uitvoering* werden in 2010 een nieuwe missie en visie voor Museum De Lakenhal vastgesteld, in de organisatie geïmplementeerd en publiekelijk uitgerold.

Deze missie luidt:

Museum De Lakenhal maakt beeldende kunst, kunstnijverheid en geschiedenis in Leiden toegankelijk voor zoveel mogelijk mensen om hen te inspireren en een bijdrage te leveren aan hun persoonlijke ontwikkeling.

Museum De Lakenhal vervult deze missie door:

- Het aanvullen, bewaren en presenteren van de verzamelingen beeldende kunst, kunstnijverheid en geschiedenis.
- Het presenteren van kwaliteitsvolle tentoonstellingen van (inter)nationaal belang op basis van Leidse bronnen.
- Het ontwikkelen van vernieuwende, interdisciplinaire projecten in samenwerking met externe partners.
- Het zoeken van een open dialoog met een breed samengesteld museumpubliek.

In samenhang met de nieuwe missie werd de merkidentiteit van Museum De Lakenhal onderzocht en op essentiële punten bijgesteld, waarbij het museum inhoudelijk en strategisch werd geadviseerd door merkdeskundige Henri Spijkerboer.

Advies interne en externe communicatie

Voor de verbetering en versterking van de externe en interne communicatie werd in 2010 bureau Timmermans ingezet. Doelstellingen waren: 1) het op alle fronten versterken van de communicatie tussen museummedewerkers en het publiek van Museum De Lakenhal 2) het verbeteren van de interne communicatie 3) een goede worteling van het museum in de stad bewerkstelligen en 4) de landelijke uitstraling van het museum versterken. Bureau Timmermans heeft deze werkzaamheden uitstekend verricht. Onder haar leiding werd in oktober 2010 in Museum De Lakenhal een *expert meeting* gehouden voor vertegenwoordigers van collega-musea, onder leiding van Ruben Maes. De evaluaties en resultaten werden meegenomen in de publicatie *Werk in Uitvoering* (zie bijlage) die in april 2011 verscheen. Dit boekje maakt op toegankelijke wijze aan zowel publiek als collega-musea inzichtelijk welk veranderingsproces zich in Museum De Lakenhal in het afgelopen jaar heeft voltrokken, wat de resultaten hiervan zijn, en hoe de inbreng van het publiek in dit veranderingsproces daadwerkelijk handen en voeten heeft gekregen. Het boekje is breed verspreid onder collega's in de museale wereld en daarbuiten. Het project *Werk in Uitvoering* heeft inmiddels navolging gekregen, onder meer in Naturalis in Leiden ('*Live Science*').

Peer Groups

In opdracht van Museum De Lakenhal heeft Anna Elffers een kwalitatief publieksonderzoek verricht naar de bestaande en potentiële nieuwe doelgroepen van Museum De Lakenhal. Naar aanleiding van dit onderzoek is een drietal 'peer groups' samengesteld van kansrijke, nieuwe publieksgroepen:

1) Gezinnen met kinderen t/m 12 jaar uit Leiden en regio 2) Cultureel geïnteresseerde Leidenaren (en regio) van 30-50 jaar en 3) Buitenlandse toeristen en expats.

Door middel van interactieve workshops werden vertegenwoordigers van deze groepen betrokken bij het formuleren van concrete adviezen en strategieën voor de toekomst. In maart 2011 werd dit onderzoek afgerond met een eindrapport (zie bijlage). De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- verlevendig de presentatie van met name de historische collectie met gebruikmaking van moderne middelen & media;
- ontwikkel een betere bezoekersbegeleiding die direct voortkomt uit de missie, visie en collectie (hoogtepunten, inhoud, presentatie) van Museum De Lakenhal;

- meer focus op kind- & klantvriendelijkheid;
- een eenduidige, merkvraste profilering van Museum De Lakenhal, conform missie en visie;
- uitbreiding van het aanbod van horeca & winkel
- actieve betrokkenheid van bezoekers blijven stimuleren

Veranderingsproces

Verandering is net buigend riet, zegt men wel eens. Elke verandering die niet van binnenuit wordt aangedreven en die niet met vasthoudendheid wordt doorgezet, blijkt uiteindelijk een kortstondige, uiterlijke vertoning te zijn geweest. We zijn ons daar terdege van bewust. Om die reden heeft De Lakenhal gekozen voor een gestaag en grondig veranderingsproces, waarbij niet alleen museummedewerkers worden betrokken, maar ook onze stakeholders en ons publiek. Gebleken is reeds dat deze aanpak vruchten afwerpt. Terwijl het museum in 2008 nog een aantoonbaar zwakke basispositie had, staat de Lakenhal er op dit moment goed voor:

- De achterstanden op het gebied van personeel & organisatie zijn weggewerkt; er is meer balans in de organisatie en er is een heldere, gedeelde doelstelling voor de toekomst.
- Op het gebied van collectiebeheer is in 2010 een enorme vooruitgang geboekt; van ruim 13.000 objecten is de basisregistratie, basisconservering en digitale fotografie ter hand genomen, evenals een complete standplaatscontrole. Wij verwachten dit collectie-gerelateerde proces, dat onder meer resulteert in 100% digitale ontsluiting via internet, eind 2012 helemaal te kunnen afronden.
- Door middel van een uitgekende programmering is een sterk beeld van Museum De Lakenhal neergezet, met het project *Werk in Uitvoering* als beeldbepalend element. Deze lijn wordt in 2011 vervolgd met de tentoonstellingen *Lucas van Leyden en de Renaissance* en *Leidens Ontzet*.
- Cruciaal is de verandering in de wijze van publieksbenadering die in de afgelopen jaren is ingezet. In plaats van louter informatie 'over de hoofden van mensen heen' uit te storten, wil Museum De Lakenhal direct en interactief met haar publiek communiceren. Deze mensgerichte aanpak blijft ook in toekomstige tentoonstellingen en projecten van Museum De Lakenhal een belangrijk referentiekader.
- In de jaren 2014-2016 wordt Museum De Lakenhal ingrijpend gerestaureerd en uitgebreid met een nieuwe vleugel. Mede onder invloed van de bijdrage van het VSBfonds aan het *Blauwdruk Veranderproject*, heeft de Gemeente Leiden hiervoor een budget van 13.5 miljoen euro toegekend. In de tweede helft van 2010 is de projectgroep geformeerd die de restauratie en uitbreiding zal voorbereiden.

Het jaar 2010 kan gerust gemarkeerd worden als een cruciaal jaar in de geschiedenis van Museum De Lakenhal. Met *Werk in Uitvoering* is het museum teruggekeerd naar haar eigen inhoudelijke basis: de ontstaansgeschiedenis en collectievorming van Museum De Lakenhal sinds 1874. Ruim 40.000 bezoekers kwamen *Werk in Uitvoering* in het museum bekijken. Maar ook buiten de muren van ons gebouw heeft het project een inspirerende rol vervuld. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de toekenning van de Museumprijs Zuid-Holland aan het project, in december 2010.

2011

Het jaar 2010 werd gekenmerkt door een proces van 'herbronnen'. Het jaar 2011 daarentegen stond in het teken van een extravert, publieksgericht tentoonstellingsprogramma, met als doel om de missie en visie van het museum te vertalen naar een zo breed mogelijk publiek.

Met twee bijzondere tentoonstellingen werd het bezoekersaantal ruimschoots verdubbeld (82.263 bezoekers). Daarmee werd het Museum De Lakenhal landelijk goed op de kaart gezet. Met *Lucas van Leyden en de Renaissance* in het voorjaar en *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574-2011* in het najaar, presenteerde het museum een aantrekkelijk programma met een (inter)nationale uitstraling, op basis van Leidse bronnen. Beide tentoonstellingen werden door bezoekers zeer goed gewaardeerd en kregen veel aandacht in de media. De tentoonstelling van Lucas van Leyden kreeg een lovende recensie in het internationale kunsttijdschrift *The Burlington Magazine*. In samenwerking met de Universiteit Leiden gaf Museum De Lakenhal aan fotograaf Erwin Olaf de opdracht om een nieuw historiestuk te maken ter gelegenheid van de viering van het Leidens Beleg en Ontzet. De monumentale foto *Liberty*, waarvoor 28 Leidse burgers model stonden, haalde behalve het NOS-

journaal veel landelijke publiciteit en zorgde op 3 oktober 2011 voor een enorme publieke toeloop: 2400 ouders en grootouders bezochten traditiegetrouw op deze dag met hun (klein)kinderen de historische afdeling van het museum.

Consolidatie

Door alle activiteit rond deze tentoonstellingen is de aandacht voor consolidatie van het veranderingsproces in 2011 minder geweest dan gewenst. Toch werden ook op dat niveau belangrijke stappen gezet. In januari 2011 vond een formele reorganisatie plaats, met als belangrijkste uitkomst dat er in de loop van het voorjaar een Management Team werd geformeerd bestaande uit drie hoofden (Publiek, Bedrijfsvoering, Programma & Collecties) en de directeur. Daarnaast kwam er op diverse terreinen extra mankracht bij en werden taken en verantwoordelijkheden opnieuw belegd. Belangrijk was ook de aanstelling van een juniorconservator Kunstnijverheid. Voor het eerst in de geschiedenis van het museum kreeg die discipline daarmee een eigen functionaris. Dit was nodig omdat bij Werk in Uitvoering gebleken was dat op dit terrein sprake was van een grote achterstand.

Collectie

Achter de schermen is in 2011 verder gewerkt aan de basisregistratie en basisconservering van de collectie, als vervolg op Werk in Uitvoering. Terwijl in 2010 ruim 13.000 voorwerpen waren behandeld, werd dat in 2011 aangevuld met nog eens 4.000 objecten. Al deze objecten werden conform het geldende protocol geregistreerd, schoongemaakt en gefotografeerd. Tegelijkertijd werd achter de schermen verder gewerkt aan een nieuw Collectieplan en aan Collectie Online, de nieuwe collectiesite van Museum De Lakenhal. Deze site wordt ingericht als 'digitaal museum' waardoor zowel reguliere bezoekers als museumprofessionals gemakkelijk door de ruim 22.000 objecten tellende collectie van Museum De Lakenhal kunnen navigeren (de site gaat in 2012 online).

Utopisch Nest

Conform de missie wil Museum De Lakenhal interdisciplinaire projecten ontwikkelen in samenwerking met externe partners, om zo het inhoudelijke proces van museale vernieuwing verder te ontwikkelen. Voor de tentoonstelling *Leidens Ontzet* werd nauw samengewerkt met partners in de stad, zoals de 3 Oktober Vereeniging en de Universiteit Leiden. Het principe van interactiviteit en publieksparticipatie werd in deze tentoonstelling op allerlei manieren toegepast: door de inzameldagen van 3 oktober-herinneringen, door het Vaandelatelier waarin groepen mensen een vaandel konden maken als uitdrukking van hun collectieve identiteit en door de Leidse modellen die meewerkten aan het historiestuk van Erwin Olaf. Behalve in het reguliere tentoonstellingsprogramma wil Museum De Lakenhal deze mogelijkheden voor vernieuwing en interdisciplinaire samenwerking ook onderzoeken door middel van het meerjarige project *Utopisch Nest*, dat in samenwerking met broedplaats Scheltema en het Leidse muziektheatergezelschap De Veenfabriek is ontwikkeld (www.utopischnest.nl). In 2011 vonden in dat kader drie projecten plaats: door de jonge theatermakers Elsa May Averill en Robijn Wendelaar werd in de tuin van Museum De Lakenhal een drietal theatrale performances opgevoerd naar aanleiding van de tentoonstelling *Lucas van Leyden en de Renaissance*. Naar aanleiding van het project *Platteland als Podium* van De Veenfabriek maakte beeldend kunstenaar Frank Halmans in de polder bij Leiderdorp een monumentaal kunstwerk: aan rood-witte landmeterpalen werd een waslijn van ruim 800 meter lengte bevestigd, met daaraan blauwe overalls die gedurende één maand wapperden in de wind. Tenslotte werd in samenwerking met het Phd'Arts programma van de Universiteit Leiden en de Hogeschool der Kunsten in Den Haag door kunstenaar Sophie Ernst en researcher Taha Mehmood het project 'Presence of an absence' gepresenteerd in Scheltema.

Restauratie en uitbreiding

In 2011 was een gemeentelijke projectgroep actief ter voorbereiding van de restauratie en uitbreiding van het museum. Er werden verschillende rapporten afgerond ten behoeve van het Kaderbesluit Restauratie en Uitbreiding dat in het voorjaar van 2012 wordt voorgelegd aan de Leidse gemeenteraad. De uitkomsten van de

rapportages hebben geleid tot een heldere keuze voor restauratie van de historische panden, verbetering van de publieksvoorzieningen, de toevoeging van een nieuwe tentoonstellingszaal en nieuwe kantoren. Daarmee is ervoor gekozen om de problematiek ten aanzien van het externe depot (Den Haag) voorlopig onopgelost te laten; het bleek ruimtelijk en financieel niet haalbaar. Met name het bouwhistorisch rapport (BAAC) en het interieur-historisch rapport (Paula van der Heiden) bleken relevante nieuwe informatie te leveren over de bouwgeschiedenis van het museum en over de meer dan 250 stuks tellende verzameling aard- en nagelvaste collectieonderdelen die daarin aanwezig is (variërend van stijlkamers, tot gebrandschilderde ramen, gevelstenen, schouwen en trappartijen). Museum De Lakenhal heeft, zo blijkt eens te meer, een uniek architectonisch-museaal ensemble in huis dat de moeite waard is om hoogwaardig en zorgvuldig gerestaureerd te worden.

Lucas van Leyden Mecenaat

Museum De Lakenhal wil investeren in de toekomst door middel van cultureel ondernemerschap. Het percentage eigen inkomsten werd in 2011 verhoogd tot bijna 25%, wat ruim boven de geldende norm ligt die voor de Rijksmusea geldt (17,5%). Daarnaast bestond de wens om het particuliere mecenaat rondom het museum nieuw leven in te blazen. In maart 2011 werd daartoe het sinds 2001 bestaande maar inmiddels als 'slapende stichting' functionerende Lucas van Leyden Mecenaat nieuw leven ingeblazen. Onder leiding van de nieuwe voorzitter Elco Brinkman werd een bestuur benoemd en een nieuwe doelstelling vastgesteld: het Lucas van Leyden Mecenaat wil duurzame verbindingen leggen tussen Museum De Lakenhal en filantropische burgers die een bijzondere band hebben met Leiden en met Museum De Lakenhal in het bijzonder. Extern deskundige Roosmarijn Ubink kreeg de opdracht om als 'relatiemanager' een nieuwe invulling te geven aan het Lucas van Leyden Mecenaat. Er werden drie geefkringen geformeerd met eigen privileges, waaronder exclusieve ontvangsten en een persoonlijke sleutel tot Museum De Lakenhal: Drapeniers (gift van 10.000 verdeeld over 5 jaar), Staalmeesters (gift van 25.000 verdeeld over 5 jaar) en Gouverneurs (gift van 50.000 verdeeld over 5 jaar). Het mecenaat richt zich in de periode 2011-2016 geheel op financiële ondersteuning van de restauratie en uitbreiding van het museum. De officiële start van het mecenaat vond plaats tijdens de opening van de tentoonstelling *Lucas van Leyden en de Renaissance* door Hare Majesteit Koningin Beatrix in maart 2011. In 2011 werden twintig leden geworven: twee Staalmeesters en achttien Drapeniers, samen goed voor een startkapitaal van €230.000,-.

2011 is een jaar van consolidatie geweest, met als doel om 'het beste van 2010' te behouden: focus op publieksgerichtheid, experimenteren met interdisciplinariteit, versterking van de collectie en algemene kwaliteitsverbetering en professionalisering van de organisatie. Het museum wilde langs de lijnen van de in 2010 vastgestelde missie haar imago versterken en daarmee in en buiten de stad meer bekendheid verwerven. Daarmee is een goed fundament gelegd voor toekomstige ambities.

Meta Knol
Directeur

PRESENTATIES 2010

WERK IN UITVOERING

23 03 2010 – 31 12 3012

In de tentoonstellingszaal van Museum De Lakenhal verrees een 'lopende band'; een 65 meter lange, slingerende rollenband met daarop honderden gele kratten gevuld met zachte kussens voor museale voorwerpen: zilver, keramiek, optica, objecten van koper en tin, koekplanken, kerfstokken, en vele andere objecten. Plank voor plank werden de depots leeggeruimd en belandden de voorwerpen op de industriële rollenbaan, die uit beveiligingsoogpunt door een glaswand was afgescheiden. Aan vier werkstations verrichtten eigen en ingehuurde medewerkers alle handelingen die noodzakelijk waren voor een adequate basisregistratie en basisconservering.

13.105 OBJECTEN

Maar liefst 13.105 objecten rolden op deze wijze over de band: sieraden, inktstempels, penningen, aardewerk, speelgoed, tegels, hellebaarden, kanonskogels, zegels, lakenloodjes, keramiek, kandelaars enzovoort. De mooiste, bijzonderste of vreemdste voorwerpen en collecties kregen direct een plek in het museum. Nooit eerder was er in één jaar zoveel te zien uit de eigen verzameling. Het publiek kreeg bovendien een unieke kijk achter de schermen. Rond de collectie werden tal van kleine presentaties ingericht in de vorm van depotopstellingen.

Over de rollenbaan gingen:

52 haardstenen 45 koekplanken 55 bavelaars 72 huishoudelijke artikelen 21 uurwerken 102 sieraden
611 stempels voor lakenloodjes 73 stempels voor munten en penningen 126 inktstempels 86 zegelstempels 125 zegelafdrukken 217 zegelafgietsels 103 textielwerktuigen 26 kandelaars (geen zilver) 21 blakers 64 stuks speelgoed 32 prenten- en kinderboeken 25 stuks optisch speelgoed 812 tinnen figuurtjes 227 stuks miniatuurspeelgoed 32 beeldhouwwerken van voor 1600 61 beeldhouwwerken uit 1600–1900 14 beeldhouwwerken uit 1900–1945 51 beeldhouwwerken uit 1946–2000 2 beeldhouwwerken van na 2000 74 tegeltableaus 369 tegelvelden 1030 wandtegels 464 meet- en weeginstrumenten, waaronder 34 maatkannen 132 gewichtjes 138 maatstokken 39 duigmaten 479 zilveren objecten, waaronder 117 lepels 50 vorken 23 kandelaars (zilver) 1 kaneelstrooier 3 suiker-strooiers 760 penningen, waaronder 30 hondenpenningen 29 vroedschapspenningen 313 munten 57 onderscheidingstekens 248 stuks wapentuig, waaronder 36 rondassen 32 hellebaarden 41 kanonskogels 914 keramische voorwerpen, waaronder 366 bodemvondsten 122 pijpen en pijpfragmenten 46 koekjesvormen, apothekerspotten, vazen, kommen, herinneringsborden, serviezen 224 stuks Amphora keramiek 762 stuks Aziatisch keramiek, waarvan 190 koppen en schotels (samen 381 stuks) 153 stuks Brouwer keramiek 133 stuks De Blanken keramiek en 34 stuks Oranjegoed keramiek

Naar aanleiding van Werk in Uitvoering waren in 2010 de volgende collectiepresentaties in het museum te zien:

DEPOTOPSTELLING MODERNE KUNST : LEIDSE KUNSTENAARS

01 06 – 09 01 2011

De collectie beeldende kunst van het museum ging niet over de rollenbaan, maar een deel van de moderne kunst werd wel getoond. Zo presenteerden we bijvoorbeeld schilderijen en tekeningen van Leidse kunstenaars in een depotopstelling op zaal: op rekken, dicht opeengepakt, zonder enige esthetische overweging of groepering. Nieuwe museumgasten konden zich verwonderen over de variatie aan Leidse kunstenaars.

STAD VAN VERF

14 03 – 28 06 2010

Het Leidsch Dagblad startte in 2010 met de serie *Stad van Verf* waarin leven en werk van beroemde Leidse schilders uit de collectie van Museum De Lakenhal wekelijks werden beschreven door Onno Blom. Lezer én kijker kregen een bijzondere blik op de stad, de schilders en de Leidse geschiedenis. Deze serie werd gebundeld in boekvorm, ter ere van het 150-jarig bestaan van het Leidsch Dagblad.

DEPOTOPSTELLING BAVELAARS

19 03 – 08 08 2010

Bavelaars zijn laat achttiende- en vroeg negentiende-eeuwse kijkkastjes met in hout of been gesneden huiselijke interieurs, historische gebouwen en nostalgische riviergezichten of landschappen. Makers zijn vader en zoon Cornelis Bavelaar, afkomstig uit Leiden. Uit de publieksenquête bleek dat deze objecten erg populair zijn bij onze bezoekers.

DEPOTOPSTELLING KOEKPLANKEN EN SUIKERWERKVORMEN

19 03 – 26 05 2010

Deze koekplanken – in totaal zo'n zestig stuks – gingen als eerste over de rollenbaan van Werk in Uitvoering en werden direct daarna getoond in het museum.

KANTPATRONEN

23 03 – 28 03 2010

Ter gelegenheid van het Textielfestival dat in 2010 naar Leiden kwam, werd in samenwerking met Maria Toet en Yvonne Krijgsman van de Landelijke Organisatie voor Kantkunst (LOKK) een kleine expositie over 18^e- en 19^e-eeuwse kantpatronen ingericht.

DEPOTOPSTELLING MODERNE KUNST : RECENTE AANKOPEN

23 03 - 29 06 2010

In deze depotopstelling werden schilderijen en tekeningen getoond die sinds 2000 waren aangekocht voor het museum. De werken werden door elkaar heen getoond, zonder enige ordening.

DEPOTOPSTELLING SPEELGOED

23 03 – 26 04 2010

De directie van Museum De Lakenhal besloot in 1886 onder het thema 'huiselijk leven' te beginnen met het aanleggen van een collectie kinderspeelgoed. Het museum heeft nu ruim tweehonderd speelgoedvoorwerpen, variërend van een bijzondere collectie toverlantaarns tot een stapeltje flippo's.

LEIDSE KOORBOEKEN

18 04 – 18 07 2010

De zes enorme koorboeken van de Pieterskerk van Leiden werden in de zestiende eeuw samengesteld voor het Getijdencollege van die kerk. Ze vormen Europa's grootste bij elkaar horende verzameling religieuze, polyfone (meerstemmige) muziek. In 2010 werd het eerste Leidse koorboek getranscribeerd naar hedendaags notenschrift en uitgevoerd door het Egidius Kwartet.

ORANJE KERAMIEK EN WEDGWOODSERVIES

28 04 – 01 06 2010

Honderden stuks serviesgoed zijn de rollenbaan gepasseerd, waaronder ook het Oranjekeramiek en Wedgwood-servies. Het servies was vanaf Koninginnedag in een speciale vitrine te bewonderen.

BODEMVONDSTEN UIT LEIDEN EN OMGEVING

20 05 – 01 08 2010

In het museumdepot bevinden zich honderden bodemvondsten die in Leiden zijn opgegraven.

TINNEN FIGUURTJES

14 07 - 01 09 2010

Deze negentiende en vroeg twintigste-eeuwse collectie soldaatjes en andere tinnen figuurtjes maakt onderdeel uit van de verzameling kinderspeelgoed die het museum in haar bezit heeft.

TINNEN PRONKSERVIES UIT LEIDSE BODEM

03 08 – 31 12 2010

In 1968 kwam tijdens grondwerkzaamheden aan de Herensingel een rieten mand tevoorschijn met 46 tinnen borden, schotels en een kannetje. Nog niet eerder was in ons land zo'n grote hoeveelheid bij elkaar behorend tin uit de periode 1525–1575 gevonden. Hier was de volledige vondst te zien.

TAFELZILVER

15 11 - 31 12 2010

Museum De Lakenhal bezit een belangrijke verzameling zilver zoals het tafelgerei met zwierige Rococo-ornamenten uit de achttiende eeuw. Nadat het over de rollenband was gegaan werd het meteen in het museum tentoongesteld.

HEDENDAAGSE KUNST

Hedendaagse kunstenaars werden uitgenodigd om hun visie op specifieke onderdelen van de collectie vorm en inhoud te geven. Zo ontstonden bijzondere presentaties en kunstwerken van Jan Rothuizen, Bente Hamel & Catherine van Campen, Hans de Bruijn, Ni Haifeng, Rnul Interactive en Roy Villevoeye. Beeldend kunstenaar en 'cartograaf' Jan Rothuizen maakte een serie van zes monumentale zeefdrukken waarin objecten uit de museale collectie werden gecombineerd met poëtische zinnen als 'Dit is een vrije vertaling van gisteren'. Radiomakers en geluidskunstenaars Hamel & Van Campen maakten een hoorspel over nutteloos bezit en verzameldrift ('To keep/om te houden'), dat via i-pods te beluisteren was tijdens een rondgang door het museum. De Leidse schilder Hans de Bruijn kreeg in de zomermaanden de Rembrandtzaal ter beschikking voor het tonen van een nieuwe serie monumentale schilderijen over het geboortehuis van Rembrandt aan de Weddesteeg. Beeldend kunstenaar Ni Haifeng maakte de installatie 'Twisted Doubles', waarin de collectie Chinees aardewerk van het museum werd gecombineerd met gebruiksgoed uit hedendaagse, grootstedse toko's. De whizzkids van het Rotterdamse collectief RNUL Interactive maakten twee interactieve installaties met de collectie toverlantaarnplaatjes van Museum De Lakenhal. Van Roy Villevoeye werd het beeld 'Preparations' (2009) aangekocht voor de collectie van Museum De Lakenhal. Ter gelegenheid van deze aankoop richtte Roy Villevoeye een bijzondere presentatie in bij het Laatste Oordeel van Lucas van Leyden. Het beeld van Villevoeye werd gecombineerd met een serie Asmatschedels uit de collecties van het Museum voor Volkenkunde en het Wereldmuseum. Kunsthistoricus en oud-directeur van het Rijksmuseum Henk van Os schreef de begeleidende zaalteksten.

SCHERPE LETTERS, 40 JAAR VORM VAN NRC HANDELSBLAD

15 10 tot 09 01 2010

Een bescheiden expositie over de geschiedenis van de krant, vanaf het 1ste gedrukte exemplaar tot nrc.next en de e-krant van nu. De tentoonstelling vond plaats ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van NRC-Handelsblad (fusie Algemeen Handelsblad en Nieuwe Rotterdamse Courant).

GALERIJ VAN LEIDENS ROEM

01 08 – 01 10 2010

De historische afdeling onderging in 2010 een transformatie. Conservator Jori Zijlmans baseerde de nieuwe inrichting op het jaar 1872, toen het museum voor het eerst open ging voor het publiek. Deze reconstructie is gebaseerd op bronnenonderzoek in het Regionaal Archief Leiden. De muren zijn in de oorspronkelijke roodbruine kleur geveerd en er zijn uitsluitend schilderijen en voorwerpen te zien uit de negentiende-eeuwse collectie van de Lakenhal. Bijzonder is dat ook het beroemde 16de-eeuwse Lanckaerttapijt, waarop het Beleg en Ontzet van Leiden is afgebeeld, weer getoond wordt. Dit tapijt van bijna 3 bij 4 meter laat als een stripverhaal zien hoe de Geuzen in 1574 van Rotterdam naar Leiden oprukten. Er is, als enig hedendaags element, een animatiefilm aan toegevoegd waarin het tapijt in een digitale kaart verandert die ook met de ogen van nu goed leesbaar is.

UTOPISCH NEST

Utopisch Nest is een duurzame, unieke en avontuurlijke samenwerking tussen het Leidse muziektheatergezelschap De Veenfabriek en Museum De Lakenhal. Kunstenaars en wetenschappers reageren samen op een specifiek onderdeel van de bestaande programmering van de Veenfabriek of Museum De Lakenhal. De inhoud is het vertrekpunt. Het experimentele, interdisciplinaire onderzoek is de methode.

UTOPISCH NEST   KOEN HAUSER: CATHARSIS

19 01 - 28 02   Live in Scheltema

Fotograaf Koen Hauser werkte vanaf 19 januari live in Scheltema aan zijn filmproject **CATHARSIS**. Hauser interviewde bekenden en bezoekers ter plekke over situaties waarin zij zich 'niet normaal' voelen. De bezoeker trof in Scheltema de eerste weken een geïmproviseerde filmstudio in actie. Vanaf 27 februari presenteerde Hauser het eindresultaat van deze werkperiode, met live performance van Wilma Paalman – als onderdeel van het Scheltema Kunstfestival Niet Normaal op 27 en 28 februari en nog enkele weken lang voor een breder publiek

UTOPISCH NEST   ANNELIES DIJKMAN: VERVLOGEN SCHADUWVERHALEN

11 06 – 11 07 2010   & LIES LANTINGA: SCHADUWVERHALEN

De Leidse begraafplaats Rhijnhof bestond in 2010 100 jaar. Beeldend kunstenaar **Annelies Dijkman** maakte de presentatie *Vervlogen*, over de kringloop van leven en dood en over de concrete en metaforische rol van de natuur daarin. Dijkman nam daarvoor het leven van het klein koolwitje (*Pieris rapae*) als uitgangspunt. Dit vlindertje doorloopt razendsnel generaties, wel twee tot vier per jaar. Daarnaast toonde **Lies Lantinga** de resultaten van haar project *Schaduwverhalen* met leerlingen van het Da Vinci College. Lantinga bezocht begraafplaats Rhijnhof met 4-VWO leerlingen, om met camera's de daar gebruikte symboliek in kaart te brengen en levensverhalen te reconstrueren. Vervolgens ontwierpen de leerlingen alternatieve symbolen in pictogrammen die vertellen over hun eigen leven.

UTOPISCH NEST   STATE OF FLUX

11 06 – 04 07 2010   in Scheltema

Art & science kunstenaars Lyndsey Housdon en Yoko Seyama maakten in gebouw Scheltema een fascinerende installatie met elastiek.

UTOPISCH NEST   WORKSHOP | LECTURE PROGRAM

23 11 2010   'Curating Asian Art' by Thomas Berghuis

Dr Thomas J. Berghuis (*1973) is als 'lecturer Asian Art' verbonden aan de Universiteit van Sydney. Hij gaf in Scheltema een workshop/lezing in opdracht van Museum De Lakenhal in samenwerking met de Universiteit Leiden en de Master Artistic Research van de Koninklijke Akademie voor Beeldende Kunsten (KABK) in Den Haag. In totaal namen dertig studenten deel aan de workshop.

KUNSTROUTE**17 18 19 – 09 2010**

Jaarlijkse atelierroute georganiseerd door Museum De Lakenhal . Op 17 september werd tijdens de opening van de Kunstroute de Hermine van Bersprijs uitgereikt aan winnaar Thomas Raat.

KUNST IN DE OPENBARE RUIMTE

2010 was laatste jaar dat Museum De Lakenhal aanspreekpunt was voor de gemeentelijke taak Kunst in Openbare Ruimte. Deze taak is per 1 januari 2011 formeel overgegaan naar de afdeling realisatie.

BEELDEN IN STAD

In 2010 is het website project 'Beelden in stad' afgerond en overgedragen aan Leiden Marketing.

PRESENTATIES 2011

LUCAS VAN LEYDEN EN DE RENAISSANCE

19 03 2011 – 19 06 2011

In het voorjaar van 2011 presenteerde Museum De Lakenhal een tentoonstelling van internationale allure: *Lucas van Leyden en de Renaissance*. In maar liefst acht grote zalen van Museum De Lakenhal werden bijna 250 kunstwerken getoond van Lucas van Leyden en zijn tijdgenoten. Meer dan 200 bruiklenen kwamen van onder meer het Rijksmuseum, Museum Boijmans van Beuningen en Museum Catharijneconvent, alsmede van buitenlandse musea als het Musée du Louvre in Parijs, het British Museum in Londen, de National Gallery in Londen, het Metropolitan Museum of Art in New York, de Staatliche Museen te Berlijn, de Hermitage in St Petersburg, het Museum of Fine Arts te Chicago, de Fondation Custodia te Parijs, de Hamburger Kunsthalle, het Nationaal Museum te Oslo, alsmede uit particuliere collecties. De tentoonstelling was van een bijzonder hoog kwaliteitsniveau.

De projectleiding was in handen van Christiaan Vogelaar, conservator oude schilderkunst van Museum De Lakenhal, met ondersteuning van de jonge kunsthistorica Ilona van Tuinen. Voor het ontwerp van de inrichting van de tentoonstelling werd grafisch ontwerper Karen Polder aangetrokken. De tentoonstelling trok 45.623 bezoekers.

FER HAKKAART & FRANS DE WIT

06 08 – 06 11 2011

Museum De Lakenhal presenteerde een artistieke ontmoeting tussen twee kunstenaarsvrienden: Fer Hakkaart (1941) en Frans de Wit (1942-2004). De tentoonstelling bevatte circa dertig schilderijen en tekeningen van Hakkaart en ruim twintig beelden van De Wit, alle uit de collectie van het museum.

De tentoonstelling werd samengesteld door conservator moderne kunst, Doris Wintgens Hötte.

VRIJHEID! LEIDENS ONTZET 1574 – 2011

30 09 2011 – 08 01 2012

De tentoonstelling *Vrijheid. Leidens Ontzet 1574-2011* belichtte de belangrijkste gebeurtenis uit de geschiedenis van Leiden: de bevrijding van de Spanjaarden op 3 oktober 1574. Aanleiding voor de tentoonstelling was het 125-jarig jubileum van de Leidse 3 October Vereeniging die in 1886 werd opgericht en die tegenwoordig ruim 15.000 leden telt, vrijwel allen Leidenaren.

Museum De Lakenhal werkte bij het maken van deze tentoonstelling nauw samen met de vrijwilligers van de *3 October Vereeniging*. Daarnaast werd ook samengewerkt met het Regionaal Archief Leiden, de Vereniging Oud Leiden en de Universiteit Leiden. De tentoonstelling werd samengesteld door Jori Zijlmans, conservator geschiedenis, met hulp van de masterstudenten Leon Geutjes en Anne-Sophie Teunissen. Vormgeving van tentoonstelling en drukwerk werd uitgevoerd door ontwerpduo DeVrijerVanDongen. De tentoonstelling trok 24.011 bezoekers.

FOTO OPDRACHT ERWIN OLAF: LIBERTY. PEST EN HONGER TIJDENS LEIDENS BELEG

Als onderdeel van de tentoonstelling is in opdracht van Museum De Lakenhal Leiden en Bijzondere Collecties van de Universiteit Leiden aan Erwin Olaf de opdracht gegeven zijn hedendaags historiestuk rond het Beleg en Ontzet van Leiden te realiseren: *Liberty. pest en honger tijdens Leidens Beleg*. Erwin Olaf maakte een monumentaal historiestuk en een zestal fotografische figuurstukken en stillevens rondom het thema Leidens Ontzet. De foto's, die zijn opgenomen in de collectie van Museum de Lakenhal en de Universiteit Leiden, vormden een beeldbepalend element binnen de tentoonstelling *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574-2011*, en waren te zien in de tentoonstellingsruimte van de Universiteitsbibliotheek Leiden.

SUSKE EN WISKE EN HET LIJDENDE LEIDEN

12 11 2011 – 04 03 2012

Naar aanleiding van het 125-jarig bestaan van de 3 October Vereeniging bracht Studio Vandersteen een nieuwe aflevering uit van het stripalbum Suske & Wiske, getiteld 'Het lijdende Leiden'. Hierin werd het heldhaftige verhaal uit 1574 over de strijd van de Leidse bevolking tegen de Spanjaarden verbeeld. In samenwerking met de 3 October Vereeniging organiseerde Museum De Lakenhal een tentoonstelling van de originele schetsen en tekeningen van Studio Vandersteen.

UTOPISCH NEST

In 2011 gingen het Leidse muziektheatergezelschap De Veenfabriek en Museum De Lakenhal verder met het interdisciplinaire samenwerkingsproject Utopisch Nest, waarbij kunstenaars en wetenschappers samenwerken aan een programma van activiteiten, performances en tentoonstellingen met een sterk inhoudelijke samenhang.

Dit jaar werden drie projecten gepresenteerd:

PRESENCE OF AN ABSENSE : *OBJECTS, MEMORY AND IDENTITY*

Kunstenaar Sophie Ernst (promovenda in het Phd'Arts programma van de Universiteit Leiden en de Hogeschool der Kunsten in Den Haag) en researcher Taha Mehmood maakten een bijzondere installatie over de samenhang tussen identiteit, objecten en herinneringen, gerelateerd aan de Nederlands-Indonesische geschiedenis. Hiermee haakten ze aan bij Framer Framed, een debatreeks over de westerse blik op niet-westerse kunst. De zoektocht resulteerde in een installatie met videobeelden en objecten, waarin het vertellen van verhalen centraal stond. 'Presence of an Absence' toonde herinneringen, dialogen, objecten, teksten, licht en geluid in een bijzondere installatie die in pand Scheltema was gepresenteerd.

OVERALL

Een ruimtelijke installatie op het platteland van Frank Halmans.

Beeldhouwer Frank Halmans liet zich inspireren door de muziektheatermanifestatie Platteland als Podium van De Veenfabriek. Hij bouwde de installatie OVERALL ten noordoosten van Leiden, op de grens van stad en platteland, vlakbij de plaats waar in een boerenschuur de voorstelling van de Veenfabriek (met medewerking van het ASKO Schönberg Ensemble) werd gespeeld. Aan een kilometer lange waslijn, die was gemonteerd aan tientallen rood-witte landmeterpalen, werden honderden blauwe overalls opgehangen, wapperend in de wind. In deze installatie in de publieke ruimte kwam de wereld van boeren en projectontwikkelaars op een dramatische manier samen.

THE BIG HOLE TO WICH WE SHALL RETURN

Drie theatrale performances van Robijn Wendelaar en Elsa May Averill, tussen hemel en aarde.

Hel, mysterie en utopie: theatermakers Robijn Wendelaar en Elsa May Averill gaven drie varianten van het hiernamaals. Ze lieten zich bij het maken van dit theatrale drieluik inspireren door het Laatste Oordeel van Lucas van Leyden en het boek Utopia (1516) van Thomas More. De drie achtereenvolgende performances waren in drie opeenvolgende weekenden in de tuin van Museum De Lakenhal. De voorstellingen vonden plaats op 27, 28 en 29 mei, 3, 4 en 5 juni en 10, 11 en 12 juni.

KUNSTRUTE

16 17 18 – 09 2011

De jaarlijkse kunstroute waarin diverse Leidse kunstenaars, ateliers en galerieën participeren, werd wederom door Museum De Lakenhal georganiseerd.

PROGRAMMA & COLLECTIE 2010 | 2011

AANWINSTEN 2010

10884

Gouden vulpotlood van J.J. den Daas, na 1929
Particuliere schenking, Houten

10888

Benthe Hamel en Catherine van Campen, Om te houden / To keep, 2010
Aankoop d.m.v. opdracht aan Benthe Hamel en Catherine van Campen

10892

Draagteken voor de elf-dorpen-tocht om Leiden per rijwiel op 3 oktober 1932,
gedragen door Isaïc Elkerbout, 1932
Particuliere schenking, Rijswijk

10893

Insigne van Burgerwacht, gedragen door Isaïc Elkerbout, 1940
Particuliere schenking, Rijswijk

10969

F.H. van Voorst, Knipsel voor de Leidse burgemeesters P. van Leiden, J. v.d. Bergh, Crucius, en W. Paets, 1718
Schenking Familie Van Heukelom, 2010; Bruikleen 1981-2010

10976-10979

Vier houtsneden met bijbehorende afdrukken: Houtsneden door Lodewijk Antonius (Lode) Sengers, ca. 1940-1950, Afdrukken gemaakt door Bert van der Veer, 2010
Particuliere schenking, Leiden

10980

Ontwerp J.H. Isings, Schoolplaat van het Leids ontzet 1574, voor 1969
Aankoop bij particulier

10981

Salonstoel met ruimte om een radiotoestel te verbergen, 1940-1945
Particuliere schenking, Leiden 2010

10982

Bord met opschrift NAAR SCHUILPLAATS 70 PERSONEN ZUM LUFTSCHUTZRAUM, 1940-1945
Particuliere schenking, Leiden

10983

Saskia de Jong, Frank Koenegracht, Gerrit Komrij, e.a., 10 dichters van het laatste oordeel,
gedrukt door Drukkerij Mostert, 2010
Aankoop d.m.v. opdracht, 2010

10989

Gert Germeraad, Marinus van der Lubbe, 2007
Aankoop bij kunstenaar

S 5633

Jan Wolkers, Het grote gele doek I Zonder titel (cadmiumgeel), 2006
Aankoop bij Karina Wolkers, Den Burg

S 5634

Ex libris met afbeelding van een vis en de naam W.H.v.d.NAT, ca. 1900
Particuliere schenking, Nijmegen

S 5635

Pieter Geraedts sr. en Thom Geraedts, Thom, 1958
Geschenk Thom Geraedts

S 5636 – S 5642

Willem Hendrik van der Nat, Schetsboeken met schetsen, 1908, 1910 (2x), 1912, 1915, ca. 1915, ca. 1910-1920
Aankoop bij Veiling Venduehuis, Den Haag

AANWINSTEN 2011

AANKOPEN**10988**

Preparations, ontwerp Roy Villevoeye, uitvoering Floris Schuller, 2009
Aankoop bij kunstenaar

11000

Erwin Olaf, Fotoboek met de titel OWN en een zwart-wit foto, 2011
fotoboek uitgegeven door uitgeverij Lido, Antwerpen
Aankoop bij Ludion, Antwerpen

11004

Willem Coenraad Brouwer, Eend, beeldhouwwerk, eerste helft 20^e eeuw
Aankoop uit particulier bezit, Arnhem

S 5644

Harm Henrick Kamerlingh Onnes, Affiche voor een tentoonstelling
van de Leidsche Kunstclub De Sphinx, 1917
Aankoop bij Van Sabben Poster Auctions

S 5654

Willem Hendrik van der Nat, Gezicht op de Waardgracht in Leiden, schilderij, ca 1915
Aankoop uit particulier bezit VS; voorheen bruikleen 1994-2011

S 5675

Susanna Heller, Van Goyen with New Amsterdam and Razor Wire, tekening, 2009
Aankoop bij kunstenaar

S 5676

Susanna Heller, Walking the Burcht in Leiden, tekening, 2009

Aankoop bij kunstenaar

S 5677

Susanna Heller, Brooklyn / New Amsterdam / factory, tekening, 2009

Aankoop bij kunstenaar

S 5678

Susanna Heller, Churches seen from the Burcht, tekening, 2009

Aankoop bij kunstenaar

S 5679

Susanna Heller, Angry Windmill in Leiden, tekening, 2009

Aankoop bij kunstenaar

S 5679

Maurice Braspenning, POPE, schilderij, 2011

Aankoop bij Galerie Ron Mandos, Amsterdam

S 5686

Johannes Theodorus (Jan) Toorop, Twee bomen, schilderij, ca 1897

Aankoop bij Veiling Christies, Amsterdam

SCHENKINGEN

10990

Brouwers Aardewerk NV, Leiderdorp, complete serie van veertien collectespeldjes t.b.v. de winterhulp in WO II, 1941. Particuliere schenking, Zoeterwoude

10991

Lodewijk Antonius (Lode) Sengers, Beschildeerde duig van een boterton, schilderij, boterton, 1940

Particuliere schenking

10992

Anoniem, Kraan van een distilleerketel van de firma Hartevelt (voorheen de Fransche Kroon), wellicht eind 18^e eeuw. Schenking Stichting Industrieel Erfgoed Leiden (STIEL)

10993

Toegeschreven aan Salomon van de Paauw, Model van een Leidse straatlantaarn, kraan, midden 19^e eeuw.

Schenking Stichting Industrieel Leiden (STIEL)

10995

Krijn Giezen, Halssieraad, 1993

Schenking, Doris Wingens Hötte

10998

Ontwerp Mieke van de Bundt-van der Burgt, Uitvoering Firma Van Wijk, Deken, ca 1956S

Schenking Levina Floothuis – van de Bundt

10999

Grofsmederij, Leiden, Naambord van de Grofsmederij, plaquette, 1896

Schenking Stichting Industrieel Erfgoed (STIEL)

11025

Anoniem, Stempelblok van Firma Krantz, stempelblok
Particuliere schenking, Amsterdam

11026

Anoniem, Stempelblok van Firma Krantz, stempelblok
Particuliere schenking, Amsterdam

11027

Anoniem, Stempelblok van Firma Krantz, stempelblok
Particuliere schenking, Amsterdam

11028

Anoniem, Stempelblok van Firma Krantz, stempelblok
Particuliere schenking, Amsterdam

11029

Anoniem, Stempelblok van Firma Krantz, stempelblok
Particuliere schenking, Amsterdam

11030

Anoniem, Huldeblijk van Firma Krantz, document
Particuliere schenking, Amsterdam

11052

Auteurs Jacob Dijkstra, en J.W. de Jongh, Uitgegeven door Johan Ykema, Uit de serie Twaalf Wandkaarten der
Vaderlandsche Geschiedenis: No. 5, Beleg en Ontzet van Leiden in 1574, schoolwandkaart, 1909
Particuliere schenking, Leiden

S 5643

Lucas Verkoren, Stilleven, schilderij, ca. 1930-1940
Schenking Stichting Erfgoed Leiden (STIEL)

S 5648

Will Tweehuysen, De Leidsche Burcht, schilderij, 1951
Particuliere schenking, Amsterdam

S 5696

Harm Henrick Kamerlingh Onnes, Afgebeeld Harm Henrick Kamerlingh Onnes, Zelfportret, schilderij, 1951
Particuliere schenking, voorheen bruikleen 2002-2011

LEGATEN

9930

Wim de Haan, Meisje, beeldhouwwerk, 1965
Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

9331

Wim de Haan, God, beeldhouwwerk, 1962
Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

9378

Wim de Haan, Ploeg, beeldhouwwerk, 1964
Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5082

Wim de Haan, Zonder titel, schilderij, 1953

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5083

Wim de Haan, Zonder titel, schilderij, 1953

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5084

Wim de Haan, Zonder titel, schilderij, 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5085

Wim de Haan, Zonder titel, schilderij, 1955

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5138

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5139

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5140

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, z.j.

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5141

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1956

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5142

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5143

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1955/1956

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5144

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 6 juli 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5145

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1953

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5146

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5147

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, z.j.

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5148

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5149

Wim de Haan, Zonder titel, ets, ca. 1960

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5150

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1955/1956

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5151

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1955/1956

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5152

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5153

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1956

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5154

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5155

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5156

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1956

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5157

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1955

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5158

Wim de Haan, Zonder titel, ets, ca. 1960

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5159

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, z.j.

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5160

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5161

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5162

Wim de Haan, Zonder titel, ets, ca. 1960

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5163

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1954

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5164

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1964

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5165

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1955/1956

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5166

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1956/1957

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5167

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1959

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5168

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1957-1961

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5169

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1957

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5170

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1953

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5171

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1957/1958

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5172

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1956/1957

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5173

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1956/1957

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5174

Wim de Haan, Vaison la Romaine, tekening, ca. 1961

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5175

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1962

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5176

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1964

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5177

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1964

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5178

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, 1962

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5179

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1963/1964

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5180

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1964

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5181

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1956/1957

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5182

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1956/1957

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5183

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1956/1957

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

S 5184

Wim de Haan, Zonder titel, tekening, ca. 1956/1957

Legaat mevrouw Mr. H.J.M. de Haan – van der Chijs; bruikleen Stichting W. de Haan 1995 – 2011

OPDRACHT

S 5646

Erwin Olaf, Liberty – pest en honger tijdens Leidens Beleg, foto, 2011

In opdracht van Museum De Lakenhal en Universiteit Leiden. 2011, met financiële steun van de Gemeente Leiden (Rijks BKV gelden), het fonds BKVB en het Cultuurfonds Leiden

BRUIKLENEN 2010

LANGDURIGE BRUIKLENEN VAN COLLEGA-INSTELLINGEN OF UIT PARTICULIER BEZIT:

Roy Villevoye

B 1497 Ontwerp Roy Villevoye, uitvoering Floris Schuller, Preparations, 2009

Rijksmuseum Amsterdam

B 1498 Cornelis Engebrechtsz., Het tweede bezoek van Christus aan het huis van Maria en Martha, ca. 1515-1520

B 1499 Cornelis Engebrechtsz., Christus neemt afscheid van Maria, ca. 1515-1520

Particulier

B 1500 Jan Steen, De piskijker, ca. 1663-1665

B 1501 Jan Steen, De koekvrijer, ca. 1663-1665

LANGDURIGE BRUIKLENEN VAN COLLEGA-INSTELLINGEN:

Gemeente Oegstgeest

Selectie keramiek vervaardigd bij Tegel- en Faiencefabriek Amphora, Oegstgeest, tussen 1908 en 1927:

10442 Vaas met twee oren en decor met vier bloemen

10444 Smalle vaas met floraal decor Heliosa

10445 Vaas met floraal decor Heliosa

10448 Vaas met twee oren en decor met twee bloemen

10451 Vaas met twee oren en floraal decor 'Pompea'

10453 Vaas met floraal decor 'Pompea'

10461 Vaas met decor met tulpen

10465 Vaas met floraal decor 'Chryasant'

10475 Sam Schellink, G. Visser, Vaas met geabstraheerd floraal decor

10532 Bord floraal gedecoreerd met chryasant

10533 Vaas met floraal decor 'Chryasant'

10534 Langwerpige vaas met decor van chrysanten

10535 Pot met floraal decor 'Chryasant'

10539 Vaas met decor van bloem en gestileerde bloemmotieven

10540 Vaas met veelkleurig stilistisch floraal decor

10543 Vaas met decor van oranje met witte bloem tegen een lichtblauwe achtergrond

10546 Vaas met decor van bloem en gestileerde bloemmotieven

10563 Vaas met floraal decor Heliosa

10566 Vaas met oren en decor met roodoranje, lila en oranje bloemen

10567 Inktpot met achthoekige vorm en florale decoratie

De Clerq, Advocaten, Notaris en Belastingadviseurs, Leiden

S 1552 Rein Dool, Olie, 1969

S 1876 Rein Dool, Man met beker, 1969

TIJDELIJK UITGAANDE BRUIKLENEN AAN COLLEGA-INSTELLINGEN VOOR TENTOONSTELLINGEN:

Deutsches Historisches Museum, Berlijn:

Macht zeigen - Kunst als Herrschaftsstrategie, 19 februari – 13 juni 2010

S 3265 Paulus van Spijk en zijn vrouw Anna Louise van der Meulen, ca. 1775

Centre Pompidou, Parijs: Mondrian / De Stijl, 1 december 2010 – 21 maart 2011

B 1233 Theo van Doesburg, Voorstudie voor glas in lood Kompositie VIII, 1917/1918

B 1234 Theo van Doesburg, Voorstudie voor glas in lood Kompositie VIII, 1918

B 1272 Theo van Doesburg, Compositie VIII, 1918-1919

B 1274 Theo van Doesburg, Glas-in-lood-compositie IX, 1918-1919

B 1276 Theo van Doesburg, Stadsgezicht met boot (Leiden), 1917/1918

B 1326 Theo van Doesburg, Ontwerp tegelvloer voor entree en hal van "De Vonk" in Noordwijkerhout, ca. 1918

Tate Modern, Londen: Van Doesburg and the International Avant-Garde:

Constructing a New World, 4 februari – 16 mei 2010

B 1230 Theo van Doesburg, Portret van Petró (Nelly van Doesburg), en profil, ca. 1920

B 1274 Theo van Doesburg, Glas-in-lood-compositie IX, 1918-1919

B 1318 Ontwerp Theo van Doesburg, uitvoering Crabeth, Venootschap, Glas-in-lood-compositie III, 1917

B 1326 Theo van Doesburg, Ontwerp tegelvloer voor entree en hal van "De Vonk" in Noordwijkerhout, ca. 1918

B 1488 Theo van Doesburg, Taboeret, 1929

B 1489 Theo van Doesburg, Leunstoel, Atelierwoning, Meudon-Val-Fleury, 1930

B 1490 Theo van Doesburg, Stoel, Atelierwoning, Meudon-Val-Fleury

S 4977 Theo van Doesburg, Sfeer, ca. 1916

National Gallery of Ireland, Dublin: Gabriel Metsu, 1629-1667, 4 september – 5 december 2010

S 2209 Gabriël Metsu, De verstoting van Hagar, ca. 1653

Rijksmuseum, Amsterdam: Gabriel Metsu, 1629-1667, 21 december 2010 – 21 maart 2011

S 2209 Gabriël Metsu, De verstoting van Hagar, ca. 1653

Fondation Pierre Bergé, Yves Saint Laurent, Parijs: Vanité - Mort, que me veux-tu?, 15 juni – 19 september 2010

S 54 Simon Renard de Saint-Andre, Vanitas-stilleven, 17de eeuw

S 409 Pieter Steenwijck, Vanitas-stilleven (Allegorie op de dood van Admiraal Tromp), ca. 1655

S 975 Toegeschreven aan Simon Luttichuys, Vanitas, 1667

Musée des Beaux Arts de Lyon: Bram et Geer van Velde, 16 april – 2 augustus 2010

S 4911 Bram van Velde, Karussel, Parijs-BelleVue 1927

S 5031 Geer van Velde, Zonder titel, ca. 1928

S 5040 Geer van Velde, Zonder titel, ca. 1928

S 5242 Geer van Velde, Vrouw, ca. 1930

S 5423 Bram van Velde, Bauern (Worpswede), 1923

Teylers Museum, Haarlem: Mythen van het atelier, 18 september 2010 – 9 januari 2011

S 648 Jacobus Ludovicus Cornet, Het atelier, 1845-1855

Geldmuseum, Utrecht: Versiering: een veranderde munt, een nieuwe betekenis, 1 april – 14 november 2010

3353 Kaartspel van de Spanjaarden gevonden na het opbreken van het Beleg van Leiden 1574, 1570:
Hieruit is één kaart in bruikleen gegeven.

Stedelijk Museum Zwolle; Gesina ter Borch in de Gouden Eeuw, 4 september 2010 – 9 januari 2011

B 12 Johanna Koerten, Knipwerk, kon. stadh. Willem III met kroon, boek en scepter,
ca. 1700

Museum Belvédère, Heerenveen: Bram van Velde-Geer van Velde, 12 november 2010 – 13 februari 2011

S 5078 Bram van Velde, Tuin met bloemen, 1927

**Museum Boijmans van Beuningen, Rotterdam: De Jugendstil voorbij - Johan Thorn Prikker,
14 november 2010 – 13 februari 2011**

S 5000 Johan Thorn Prikker, Steenbakkerij bij Krefeld, 1906

**Kulturstiftung Dessau Wörlitz, Dessau-Rosslau: Teure Köpfe. Lisiewsky - Hofmaler in
Anhalt und Mecklenburg Leihersuchen zur Ausstellung, 28 augustus – 31 oktober 2011**

S 290 Christian Friedrich Reinhold Lisiewski, Portret van een heer, 1758-1760

S 291 Christian Friedrich Reinhold Lisiewski, Portret van een dame, 1758-1760

Verbeke Foundation, Kemzeke: Certified Copy, 20 november 2010 - 15 mei 2011

10679-10688 Ni Haifeng, 10 % shrinkage, 2007, van deze installatie de series inv.nr.:

10679.1-8 10 % shrinkage: replica-serie afgeleid van theebus inv.nr. 3067.1

10681.1-8 10 % shrinkage: replica-serie afgeleid van kop en schotel inv.nr. 5578.1

10682.1-8 10 % shrinkage: replica-serie afgeleid van schaal inv.nr. 2838.1

10683.1-8 10 % shrinkage: replica-serie afgeleid van vaas inv.nr. 7539

10684.1-8 10 % shrinkage: replica-serie afgeleid van sausterrine inv.nr. B 311.1

10685.1-8 10 % shrinkage: replica-serie afgeleid van schaal inv.nr. B 422

10686.1-8 10 % shrinkage: replica-serie afgeleid van schaal inv.nr. B 436

10687.1-8 10 % shrinkage: replica-serie afgeleid van schaal inv.nr. B 437

10688.1-8 10 % shrinkage: replica-serie afgeleid van bord inv.nr. E 26.1

2838.1 Anoniem, Schotel van kraakporselein met decor van een vogel op een rots, eerste kwart 17de eeuw

3067.1 Anoniem, Theebusje van Chinees porselein, 18de eeuw

5578.1 Anoniem, Kop en schotel met familiewapen gedragen door honden, midden 18de eeuw

7539 Anoniem, Pot met deksel, 19de eeuw

B 311.1 Anoniem, Sauskom met een bloemdecor in blauw, midden 18de eeuw

B 422 Anoniem, Schaal met rozet en zes bloemmotieven op de rand, 19de eeuw

B 436 Anoniem, Schotel van kraakporselein met bloemdecor, ca. 1610-1635

B 437 Anoniem, Schotel van kraakporselein gedecoreerd met kostbaarheden, midden 17de eeuw

E 23.1 Anoniem, Bord met het alliantiewapen van de families Van Schoonhoven en Geraerds. ca. 1740-1745

Westfries Museum, Hoorn: Smakelijk eten, 12 december 2010 – 13 maart 2011

E 117 Jacob Toorenvliet, De vismarkt te Leiden, ca. 1700

**Nederlands Tegelmuseum, Otterlo: Uit de boven- en onderwereld, mythologische verbeelding op tegels,
2 oktober 2010 – 27 februari 2011**

10028 Feijtema, Harlingen, Tegel met een voorstelling uit de Metamorfozen van Ovidius, ca. 1680

Gorcums Museum, Gorinchem: Hakkaart - Het overzicht, 11 december 2010 – 27 februari 2011

S 1197 Fer Hakkaart, Fluitist, 1964

S 1541 Fer Hakkaart, Kermistruc, 1969

S 1734 Fer Hakkaart, Kinderen op trottoir, 1970 - 1974
S 1741 Fer Hakkaart, Vliegenvangers, 1964
S 1902 Fer Hakkaart, Kermisautomaat, 1972-1974
S 2611 Fer Hakkaart, Zelfportret met Hans Sizoo, 1980
S 2898 Fer Hakkaart, De draaideur, 1980 - 1981
S 4889 Fer Hakkaart, Adam en Eva, 1992
S 5487 Fer Hakkaart, Audiëntie, 1995
S 5488 Fer Hakkaart, De Verteller, 1996
S 5489 Fer Hakkaart, De Vertelling, 1997

BEËINDIGING LANGDURIGE BRUIKLENEN AAN COLLEGA-INSTELLINGEN

De Clerq, Advocaten, Notaris en Belastingadviseurs, Leiden

S 1734 Fer Hakkaart, Kinderen op trottoir, 1970 - 1974
S 1902 Fer Hakkaart, Kermisautomaat, 1972-1974

Legermuseum, Delft

251.4 Kuras bestaande uit borst- en rugstuk, tweede helft 16de eeuw
258 Helm met festoenen en kam, 16de eeuw
266.1 Rondas, tweede helft 16de eeuw

Gemeente Musea Delft, Stedelijk Museum Het Prinsenhof

S 384 Joris van Schooten, Voorstelling van de hongersnood tijdens het beleg van Leiden 1574, 1643

BEËINDIGING LANGDURIGE BRUIKLENEN VAN COLLEGA INSTELLINGEN:

Legermuseum, Delft

B 1137 Helm, type cabasset, ca. 1580/1590
B 1138 Helm, type burgonet, eind 16de begin 17de eeuw
B 1139 Driekwart rusting, eind 16de begin 17de eeuw
B 1161 Vuursteenpistool, ca. 1725
B 1162 Miqueletslotpistool, 1750
B 1163 Vuursteenzakpistool, z.j.
B 1164 Vuursteenzakpistool, ca. 1800
B 1167 Combinatiewapen, z.j.

Museum Jan Cunen, Oss

B 1285 Jan Toorop, Het pianospel, 1887

Hoogheemraadschap van Rijnland, Leiden

B 1331 J. Nielsen, J. Ingenegen en D.M. Filpen, Model van de Binnensluis te Katwijk, 1807 of 1810
B 1332 Van Comerwal, Model van de Grote Sluis te Spaarndam, 1805

BRUIKLENEN 2011

LANGDURIGE BRUIKLENEN VAN COLLEGA-INSTELLINGEN OF UIT PARTICULIER BEZIT

Rijksmuseum Amsterdam

B 1505 Lucas van Leyden, De dans om het gouden kalf, drieluik, ca. 1530

Particulier bruikleen (Nederlandse collectie in het buitenland)

B 1502 Jan Steen, De bestolen vioolspeler, ca. 1670 - 1672

LANGDURIGE BRUIKLEENEN AAN COLLEGA INSTELLINGEN

De Clerq Advocaten Notarissen, Leiden

8813 Stefan Buys, Gevouwen Constructie, ca. 1975

TIJDELIJK UITGAANDE BRUIKLEENEN AAN COLLEGA-INSTELLINGEN VOOR TENTOONSTELLINGEN

National Gallery of Art, Washington: Gabriel Metsu, 1629-1667, 17 april – 24 juli 2011

S 2209 Gabriël Metsu, De verstoting van Hagar, ca. 1653

Museum het Valkhof, Nijmegen: Mythen van het atelier, 4 februari – 8 mei 2011

Villa Vaubain, Musée d'Art de la Ville de Luxembourg: Myths of the Studio, 10 juni – 10 oktober 2011

S 648 Jacobus Ludovicus Cornet, Het atelier, 1845-1855

Museum Noordwijk, Noordwijk: Charlotte van Pallandt - werken in Noordwijk, 1 april – 1 oktober 2011

9271 Charlotte Dorothée van Pallandt, Eerste versie van De Drenkeling, 1976

9272 Charlotte Dorothée van Pallandt, Maatmodel van De Drenkeling, 1974-1976

Museum voor Religieuze Kunst, Uden: Een weg van sterren ...Pelgrimage en Santiago, 7 mei – 7 oktober 2011

S 788 Leidse School, Pelgrim door Satan misleid, ca. 1530

Museum Catharijneconvent, Utrecht: Pelgrims: Onderweg naar Santiago de compostela, 14 oktober 2011 – 26 februari 2012

S 788 Leidse School, Pelgrim door Satan misleid, ca. 1530

Archeologisch Centrum, Leiden: Aan het werk met Lucas van Leyden, 1 maart 2011 – 1 maart 2012

1277.1 Signet met afbeelding van een wolkaarde of strijker, ca. 1500

1677.2 Wolkam met vier rijen ijzeren tanden, 18de of 19de eeuw

2948 Kan met ingedrukt geometrisch ornament en renaissance medaillon, 16de eeuw

3881.2 Tang voor het slaan van loodjes met het cijfer 3, 17de of 18de eeuw

B 652 Schrapper, gebruikt bij leerbewerking?, z.d.

Stedelijk Museum Zwolle: SHE ME, 6 mei – 18 september 2011

S 4896 Joyce de Gruiter, Lelie's, 1989

Verbeke Foundation, Kemzeke: Krijn Giezen, 1 mei – 30 oktober 2011

9043 Krijn Giezen, Maquette van project Broei, 1988

Frans Hals Museum, Haarlem: Zó Hollands, ons landschap in de kunst sinds 1850, 24 juni – 11 september 2011

B 1150 Ben Akkerman, Landschap met golvende horizon, 1973

S 2345 Dr Hendricus Petrus Bremmer, Landschap met molen, 1894

S 2796 Cornelis Jan Buurman, Elementair landschap in 2 delen A II, 30 november 1980

S 2797 Cornelis Jan Buurman, Elementair landschap in 2 delen A I, 23 november 1980

Veenkoloniaal Museum, Veendam: tt over gebroeders Hendrik en Willem Valk, 26 november 2011 – 25 maart 2012

9226 Willem Valk, Portret van Hendrik Valk, ca. 1923

S 5402 Hendrik Jacobus Valk jr., Zelfportret, 1926

Frans Hals Museum, Haarlem: De Gouden Eeuw viert feest, 11 november 2011 – 6 mei 2012

2069 Roemer bedoeld als kraamglas, tweede kwart 18de eeuw

S 1071 Matthijs Naiveu, De kraamkamer, tweede helft 17de – eerste kwart 18de eeuw

Gemeentemuseum, Den Haag: XXSmall - poppenhuizen en meer in miniatuur,

12 november 2011 – 25 maart 2012

803 Pop in kostuum van een weesjongen, laatste kwart 19de eeuw

804 Pop in kostuum van een weesmeisje, laatste kwart 19de eeuw

Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), Leiden: Portretten van Hans de Bruijn,

24 november 2011 – 15 januari 2012

S 5589 Hans de Bruijn, Friedrich, 2007

De Graaf & Cornelissen Producties BV, Musical De Zangeres Zonder Naam, met meereizende tentoonstelling personalia van de zangeres, 21 november 2011 – 27 april 2012

9388 Kostuum van de Zangeres Zonder Naam, tweede helft 20ste eeuw

9389 Japon van de Zangeres Zonder Naam, ca. 1955-1960

9393 Paar goudkleurige schoenen van de Zangeres Zonder Naam, tweede helft 20ste eeuw

9395.1 Diadeem van de Zangeres Zonder Naam, tweede helft 20ste eeuw

Stadhuis, Leiden, burgemeester H. Lenferink: Het Ambtskostuum van de burgemeester,

16 november 2011 – 16 januari 2012

8357 C.B.H. Conté, Ambtsketen van mr. A.O.E. Graaf van Limburg Stirum, 1853

S 892 Olga van Iterson-Knoepfler, Portret van Jhr Mr Dr N.C. de Gijsselaar, eerste kwart 20ste eeuw

BEËINDIGING LANGDURIGE BRUIKLENNEN AAN COLLEGA INSTELLINGEN

De Clercq Advocaten Notarissen, Leiden

9472 Frans de Wit, Beeld van staalplaat gesteund door zigzag tak, 1982

S 1552 Rein Dool, Olie, 1969

S 1634 Henriëtte van Traa, Notenkrakersuite, 1972

S 1677 Rein Dool, Soeptherrien, ca. 1972

S 1876 Rein Dool, Man met beker, 1969

S 3054 Gerard de Reus, Gebouw Leidsch Dagblad, 1981

S 3622 Kees Smits, Zonder titel, 1983

S 4423 Guido Lippens, Zonnebloem van het noorden, 1985

S 4424 Guido Lippens, Zonder titel, 1986-1987

S 4428 Marjolijn van den Assem, Le vallon prison, 1987

S 4429 Koos van de Water, Afstand, 1987

S 4645 Fons Haagmans, Four of roses, 1988

S 4646 Fons Haagmans, Four of grapes, 1988

S 4652 Jos van Merendonk, Zonder titel, 1987

S 4657 Gea Kalksma, Zonder titel, 1987-1988

S 4842 Joris Geurts, Zonder titel, 1989

S 4893 Koos van de Water, Het stilleven, 1992

S 4928 Rob Schouten, Zonder titel / Tegenlicht, 1994

S 4929 Rob Schouten, Zonder titel / Landschap met gelige lucht, 1994

S 4930 Rob Schouten, Zonder titel, 1994

S 4932 Rob Schouten, Blauw landschap, 1994

- S 4955 Carel Balth, The Touch, 1995
- S 4978 J.C.J. (Hans) de Bruijn, Herinnering aan Ierland, 1996
- S 4980 Annie Goddijn, Zonsondergang Wassenaarse Slag nr. 52, 1996
- S 4984 Bob Bonies, Zonder titel, 1963
- S 5083 Wim de Haan, Zonder titel, 1953
- S 5084 Wim de Haan, Zonder titel, 1954
- S 5085 Wim de Haan, Zonder titel, 1955

BEËINDIGING LANGDURIGE BRUIKLEENEN VAN COLLEGA-INSTELLINGEN OF UIT PARTICULIER BEZIT

Particulier bezit, VS

B 1284 Willem Hendrik van der Nat, Gezicht op de Waardgracht, ca. 1900 (is eigendom van Museum De Lakenhal geworden d.m.v. aankoop, inv.nr. S 5654)

Particulier bezit

B 1387 Harm Henrick Kamerlingh Onnes, Zelfportret, 1916 (is eigendom van Museum De Lakenhal geworden d.m.v. schenking, inv.nr. S 5696)

CONSERVERING & RESTAURATIE 2010

Alle tegels en tegeltaleaus van de schenking G. de Goederen die bevestigd zijn op asbestplaten zijn na onderzoek en op advies van A.C.E- milieuadvies Amsterdam van een beschermlaag voorzien. Deze beschermlaag (Foster Bridging Encapsulant 32-80) is door de firma Van Diemen, asbestverwijdering B.V. Leiden, op de asbestplaten aangebracht.

Restauratie Studio Peter Willemse, Leiden

- 3146** Kinder manufactuurwinkel met inhoud, eerste helft 19de eeuw
- S 67** Jacobus Ludovicus Cornet, Schildersatelier, 19de eeuw
- S 102** Govert Flinck, Portret van Dr. Daniël Joncktijs, vermoedelijk 1648
- S 648** Jacobus Ludovicus Cornet, Het atelier, 1845-1855
- S 5000** Johan Thorn Prikker, Steenbakkerij bij Krefeld, 1906
- S 5635** Pieter Geraedts sr., Thom, februari 1958

Restauratieatelier Mandy Slager, Leiden

- 7679** Anoniem, glasruitje, Parabel van de rijke man en arme Lazarus, ca. 1510
- 7682** Anoniem, glasruitje, De maaltijd van Nabal, ca. 1510
- 7685** Anoniem, glasruitje, Esther voor Ahasverus, z.j.

CONSERVERING & RESTAURATIE 2011

Fotorestauratie Atelier C.C. von Waldthausen, Amsterdam

- S 5563.1** daguerrotypie, Wafelbakster (of Taartenbakster), 19de eeuw
- S 5563.2** ambrotypie, Man met geweer, 19de eeuw

Restauratieatelier Peter Willemse, Leiden

- S 2898** Fer Hakkaart, De draaideur, 1980-1981
- S 5366** Jan Wolkers, Het grote gele doek, 2006
- S 1022** Willem Hendrik van der Nat, Meisje met bloemkool, 1906

ICAT textielrestauratie BV, Cruquius

2003 C. Verster (ontwerp), A.A. Knuijver (uitvoering)

Vaandel van de 3 October-Vereeniging, 1895

Restauratieatelier Mandy Slager, Leiden

169 Anoniem, Kelk met wapen van stadhouder Willem V, tweede helft 18de eeuw

3647 Constantijn Huygens, Glasruitje met inscriptie van Constantijn Huygens, 1619

Thomas Brain, Leiden

95 Collectie afdrukken van schepenzegels van 1449-1803 in was, in boekvormige cassettedoos, z.j.

(Alleen de doos: De cassettedoos is geconserveerd en er is een speciale cassettedoos omheen gemaakt.)

Menno Dooijes, Makkum

S 622 Cornelis Engebrechtsz, Zijluiken familie Van der Does-Van Poelgeest-triptiek, ca. 1517-1519

Restauratie-Ateliers Snoek en Van Es, Leidschendam

S 5644 Harm Henrick Kamerlingh Onnes, Affiche voor een tentoonstelling van de Leidsche Kunstclub de Sphinx, 1917

PUBLIEK

PR COMMUNICATIE MARKETING 2010

In 2010 presenteerde Museum De Lakenhal het project *Werk in Uitvoering*, waarbij 13.105 depot-objecten over een lopende band geleid werden t.b.v. basisconservering en basisregistratie. Daarnaast waren er twaalf verschillende collectiepresentaties in het museum te zien. *Werk in Uitvoering* beoogde een meer interactieve verhouding tot het publiek te ontwikkelen, door middel van een vernieuwende communicatiestrategie. Het publiek werd uitgenodigd om niet alleen mee te kijken, maar ook mee te doen en te denken. Zij konden hun mening geven op speciale U-formulieren, waarvan er 3749 werden ingevuld en ingeleverd. Het leverde Museum De Lakenhal veel extra informatie op, waaronder een Top 10 van favoriete museumobjecten met het *Laatste Oordeel* van Lucas van Leyden onbetwist op nummer 1.

In het jaar 2010 bezochten 39.703 bezoekers Museum De Lakenhal, waaronder 5.464 bezoekers aan *De Lakenhal in Scheltema*. Het jaar werd bekroond met de Zuid-Hollandse Museumprijs 2010, die Museum De Lakenhal kreeg toegekend voor de originaliteit en kwaliteit van *Werk in Uitvoering*.

MEDIA

Twee van de twaalf collectiepresentaties leverden extra publiciteit op.

De door Onno Blom samengestelde hoogtepunttentoonstelling *Stad van Verf* (14 maart t/m 28 juni) was in het museum te zien maar ook wekelijks te volgen in speciale afleveringen in het *Leidsch Dagblad*. Alle teksten werden gebundeld in het boek *Stad van Verf*, dat in juni 2010 verscheen.

De bescheiden expositie *Scherpe letters - 40 jaar vorm van NRC Handelsblad* (15 oktober t/m 9 januari) zorgde voor veel aandacht in deze krant. In het weekblad NRC Magazine stond het glas-in-loodraam van Harm Kamerlingh Onnes afgebeeld. Bij de tentoonstelling werd door NRC-redacteuren Paul Steenhuis en Ellen de Bruin twee keer een cursus ikjes-schrijven gegeven in Museum De Lakenhal (24 oktober en 7 november). Een 'ikje' is een tekst met niet meer dan 120 woorden over een zelf meegemaakte ervaring of belevenis, dat wekelijks als ingezonden bericht verschijnt op de achterpagina van NRC. Meer dan 100 mensen bezochten de cursus. Op donderdag 14 oktober werd tevens het eerste exemplaar van het boek *Scherpe letters. 40 jaar vorm van NRC Handelsblad* door de nieuwe hoofdredacteur Peter Vandermeersch overhandigd aan museumdirecteur Meta Knol.

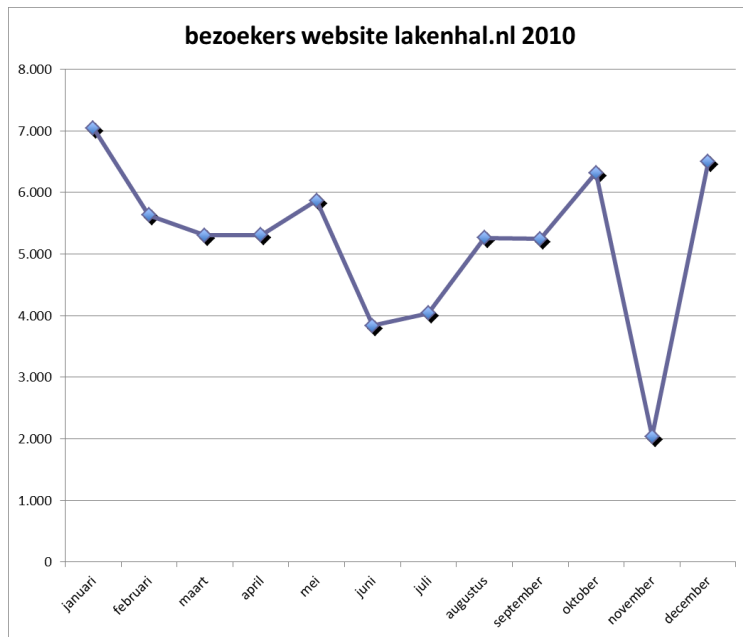
PUBLIEKSONDERZOEK

Tijdens *Werk in Uitvoering* werd een informeel publieksonderzoek uitgevoerd met behulp van het zogenoemde U-formulier. Doel was een beter zicht te krijgen op de publieke ervaring van- en waardering voor het museum en de collectie; deze inzichten konden worden verwerkt bij de ontwikkeling van nieuw beleid. 1081 bezoekers zagen Museum De Lakenhal het liefst als een 'klassiek, stijlvol museum'. 919 bezoekers gaven de voorkeur aan een 'eigenzinnig en avontuurlijk museum'. Deze typische combinatie van klassiek en eigentijds heeft mede de nieuwe koers van het museum bepaald. Zo werd in de zomer van 2010 gestart met de ontwikkeling van een nieuwe huisstijl, op basis van de door het publiek aangereikte merkidentiteit – een klassiek, stijlvol museum met eigenzinnige, avontuurlijke trekjes. Verder werden eerste stappen gezet op weg naar een collectiesite die niet alleen als informatiebron voor professionals zou fungeren maar die ook potentiële bezoekers zou verleiden om de collectie digitaal te raadplegen.

ONLINE

Lakenhal.nl heeft tijdens *Werk in Uitvoering* een grote verandering ondergaan. Een blog over alledaagse museumzaken bood een kijkje in de keuken. Nieuwe rubrieken als 'het object van de week' en 'wat is dit object' zorgden voor publieksparticipatie. De website lakenhal.nl werd in 2010 bezocht door 62.417 unieke bezoekers.

VORMGEVING

Grafisch vormgever Karen Polder ontwierp alle communicatiemiddelen zoals flyers, affiches, stickers, advertenties, uitnodigingen en het Lakenhalnieuws. Ze ontwierp ook de publicatie van *Werk in Uitvoering*.

PR COMMUNICATIE MARKETING 2011

PR & COMMUNICATIE

Het jaar 2011 werd voor Museum De Lakenhal overweldigend; het bezoekersaantal verdubbelde ten opzichte van het voorgaande jaar, tot een totaal van 82.263 bezoekers. Grote publiekstrekker was de tentoonstelling *Lucas van Leyden en de Renaissance* met 45.623 bezoekers). De tentoonstelling *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011* werd goed bezocht en gewaardeerd door 24.011 bezoekers. Verder trok kunstenaar Erwin Olaf veel nieuw publiek naar het museum met zijn nieuwe historiestuk rondom *Leidens Ontzet*, gemaakt in opdracht van Museum De Lakenhal en de Universiteit Leiden. Museum De Lakenhal kreeg veel media-aandacht met deze exposities en daarmee samenhangende activiteiten. De vele extra acties en samenwerkingsverbanden genereerden een grote publieksstroom.

MEDIA

Lovende kritieken en mooie artikelen zijn verschenen. Er was veel nationale en internationale aandacht voor *Lucas van Leyden en de Renaissance*. De tentoonstellingen *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011* en *Fer Hakkaart en Frans de Wit* leverden vooral regionaal publiciteit op. Rondom de presentatie van het historiestuk van Erwin Olaf werd een persconferentie georganiseerd die door circa 20 journalisten werd bezocht. Het Leidsch Dagblad werd mediapartner bij de tentoonstelling *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011*.

In samenwerking met diverse media werden rond het onderwerp Lucas van Leyden speciale programma's en/of publicaties georganiseerd, zoals: een themanummer over Lucas van Leyden van het tijdschrift *Kunstschrift*, met daarin acht populair-wetenschappelijke bijdragen door uiteenlopende wetenschappers; een artikel over *Joost van Cleve and Lucas van Leyden* in de catalogus van TEFAF Maastricht 2011 (in samenwerking met het Suermondt Museum te Aken); een uitzending van het KRO-programma *Echo van Eeuwigheid* rond de Leidse koorboeken uit de Pieterskerk die in de tentoonstelling Lucas van Leyden te zien waren; een item in het NOS journaal rondom de opening van *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574-2011* & Erwin Olaf's hedendaags historiestuk *Liberty*; een serie artikelen en redactionele aandacht i.s.m. mediapartner *Het Leidsch Dagblad*; exclusieve samenwerking met landelijke dagbladen NRC, Trouw (beide voorpagina); exclusieve samenwerking met

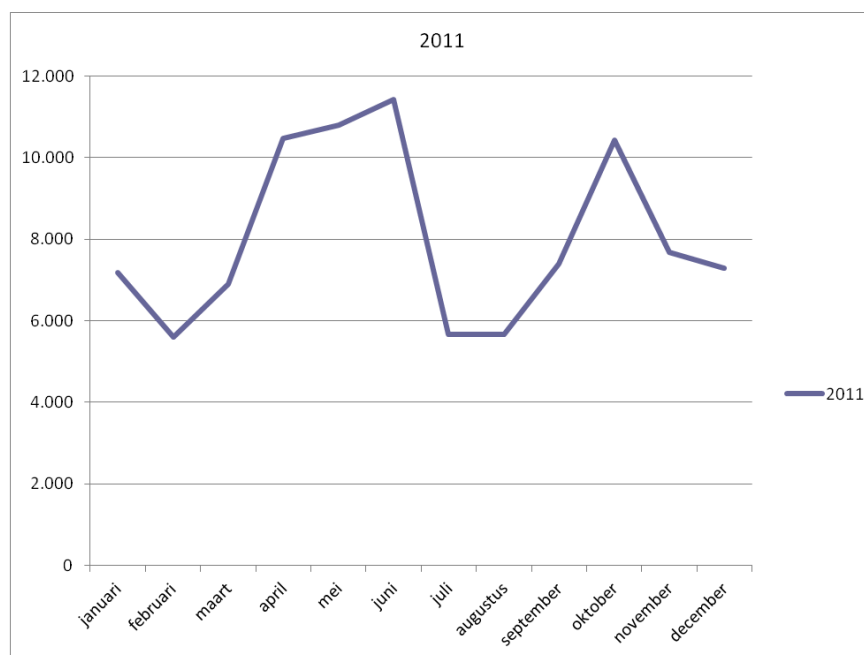
week/maandbladen Vrij Nederland & Kunstbeeld; een item in actualiteitenprogramma *De Wereld Draait Door* rondom Erwin Olaf en een item in AVRO's *Opium TV* rond Erwin Olaf.

ONLINE

Voor zowel de tentoonstelling rondom Lucas van Leyden als Leidens Ontzet werden speciale projectsites in de website van Museum De Lakenhal gebouwd. Bij *Lucas van Leyden en de Renaissance* met links naar instellingen met wie een samenwerking werd opgezet zoals het Rijksmuseum, Museum Rembrandthuis en Museum Ludwig Suermondt Aachen. Ook de projectsite rondom Leidens Ontzet bevatte links naar de samenwerkende instellingen.

Maandelijks werden nieuwsbrieven verstuurd ter promotie van de tentoonstelling en bijbehorende activiteiten. Eveneens werden Facebook, LinkedIn en de museumblog hiervoor ingezet. In het najaar is Museum De Lakenhal gestart met twitter, wat na twee maanden in 2011 reeds 250 volgers opleverde.

De website lakenhal.nl werd in 2011 bezocht door 96.495 unieke bezoekers.

VRIJE PUBLICITEIT

De tentoonstellingen *Lucas van Leyden en de Renaissance* en de presentaties rondom *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011* hebben een overweldigende hoeveelheid vrije publiciteit gegenereerd.

LUCAS VAN LEYDEN EN DE RENAISSANCE

De tentoonstelling leverde 50 regionale en 49 landelijke vermeldingen/artikelen op in een dagblad, 14 vermeldingen in weekbladen, 34 vermeldingen in een maandmagazine. De buitenlandse pers besteedde 16 keer aandacht aan Lucas van Leyden en de Renaissance. Online verschenen er ruim 30 vermeldingen. Om de vrije publiciteit te ondersteunen werd gebruik gemaakt van betaalde publiciteit voor een zo groot mogelijk publiek.

VRIJHEID! LEIDENS ONTZET 1574 - 2011

De opdracht aan Erwin Olaf die deel uitmaakte van de presentatie *Vrijheid. Leidens Ontzet 1574-2011* genereerde grootse (internationale) publiciteit, van een item in het NOS-journaal tot aan een full color spread in de Belgische krant 'De Morgen'. Over de tentoonstelling is 110 keer regionaal en 16 keer landelijk een vermelding of artikel in een dagblad verschenen, 11 keer in een weekblad en 11 keer in een maandmagazine. De online pers besteedde 44 keer aandacht aan de tentoonstelling in Museum De Lakenhal. Om de vrije publiciteit

kracht bij te zetten werd vooral ingezet op betaalde publiciteit in de regio en in het westen van het land, deels via landelijke folderverspreiding.

EXTRA ACTIES, MARKETING & SAMENWERKING

Ter promotie van de beide tentoonstellingen was Museum De Lakenhal met de Museumgroep Leiden vertegenwoordigd op de Uitmarkt Amsterdam. Daarnaast was Museum De Lakenhal met een grote stand aanwezig op de grootste verzamelaarsbeurs van Nederland, in de Jaarbeurs te Utrecht. Voor *Lucas van Leyden en de Renaissance* werd met NRC Handelsblad een lezeractie ontwikkeld met een speciale ontvangst, inleiding en bezoek aan de tentoonstelling op 27 maart. Dit leverde vier aankondigingen op in de krant: 3 maart, 11 maart, 18 maart en 25 maart. Met NS Spoor werd een 2-1 actie (2^e persoon gratis) aangeboden, in Spoor 3, maart 2011. In het Museumkaartmagazine werden speciale rondleidingen aangeboden (5 en 8 april) voor museumkaarthouders, wat in totaal 480 bezoekers extra opleverde. Rondom Leidens Ontzet werd samen met mediapartner het Leidsch Dagblad een aantal lezersaanbiedingen ontwikkeld met op 28 oktober een exclusieve avondontvangst in het museum.

MERCHANDISE

Rondom de tentoonstelling is een aantal artikelen ontwikkeld die ter verkoop werden aangeboden in de museumwinkel, waaronder een publicatie rondom Erwin Olaf in de vorm van een cahier, glossy kaartenmappen met de fotoserie van Erwin Olaf en een poster van het hedendaags historiestuk van Erwin Olaf.

VORMGEVING

Grafisch ontwerper Hansje van Halem gaf vorm aan de communicatiemiddelen rondom *Lucas van Leyden en de Renaissance*, waaronder het Lakenhalnieuws, affiches en flyers. Grafisch duo DeVrijerVanDongen gaf vorm aan alle communicatiemiddelen zoals folders, affiches, advertenties, en uitnodigingen die rondom Leidens Ontzet verschenen.

PUBLIEKSACTIVITEITEN & ONTVANGSTEN 2010

OPENINGEN

Werk in Uitvoering

Op 11 maart werd *Werk in Uitvoering* feestelijk geopend met het in werking stellen van de rollenband door wethouder Jan Jaap de Haan.

Leidse Koorboeken

Met het zingen van een motet uit het eerste koorboek door 25 zangers onder leiding van Peter de Groot van het Egidius Kwartet, werd op zondag 18 april de tentoonstelling van de Leidse Koorboeken geopend door burgemeester Henri Lenferink.

40 jaar NRC Handelsblad

Op 14 oktober was de feestelijke opening in aanwezigheid van een groot aantal gasten van het NRC en betrokkenen van Museum De Lakenhal. Tevens werd bij deze bijeenkomst het boek *Scherpe letters, 40 jaar vorm van NRC Handelsblad* gepresenteerd.

ACTIVITEITEN

Rondleidingen

Op zondagmiddagen werden in totaal 33 gratis instaprondleidingen bij *Werk in Uitvoering* aangeboden, met in totaal 620 belangstellenden. In de vakanties werden vier rondleidingen aangeboden voor kinderen van 6-12 jaar waaraan in totaal 55 kinderen aan deelnamen. Kinderen van 4-12 jaar konden tijdens een workshop hun eigen aanvulling op het museumdepot maken onder leiding van kunstenaars. In dat kader vonden negen workshops plaats.

Leidse Salon

De Leidse Salon is een podium voor actuele ontwikkelingen rond kunst, wetenschap en politiek in Leiden, met Museum De Lakenhal als thuisbasis. Presentator Onno Blom ontving in 2010 in vier verschillende Salons de volgende gasten uit de wereld van de kunst, wetenschap en politiek: dichter en schrijver Nico Dijkshoorn, hoogleraar Willem Otterspeer, politica Elze 't Hart, zangeres Elske DeWall, kunstenaar Maurice Braspenning, Karina Wolkers, professor Frits van Oostrom, kunstenaar Koen Hauser, journalisten Gijsbert van Es en Fred Hermsen, drummer Han Bennink, schrijfster Franca Treur, kunstenaar Jan Rothuizen, wetenschapper Gert Oostindie, conservator Jori Zijlmans, accordeonist Bert van den Brink, Oene van Geel en Emile Visser op altviool en cello, museumdirecteur Steven Engelsman, cultuurmakelaar Erica Haffmans, historicus Hans Blom en schrijver Ilja Leonard Pfeijffer. De Salons werden door 350 belangstellenden bezocht.

Lezingen

In 2010 werden diverse lezingen gegeven:

De Leidse Kruitramp van 1807 door Arti Ponsen

Over de tegelcollectie van Museum De Lakenhal, door Johan Kamermans - conservator van het Nederlands Tegelmuseum in Otterlo

Water terug in Leidse grachten, discussie door de Historische Vereniging Oud Leiden

Hoe begin ik een eigen kunstverzameling, door Ricardo Burgzorg en Anne Berk

Hebben is Houden, over de verzameldrift van mensen, door Jaco Beveling

Wat en hoe verzamelden musea in de negentiende eeuw, door Pieter ter Keurs, hoofd collecties Rijksmuseum van Oudheden

Curating Asian Art door Thomas Berghuis

Waarom ik van Leiden hou, door Hans Heestermans, scheidend voorzitter van de vriendenvereniging VBL.

Overige activiteiten

In 2010 werden diverse workshops aangeboden, zoals een workshop keramiek en porselein taxatie, en workshops tinnen soldaatjes maken. Er waren inzamelmiddagen waarop Leidenaren hun 3 oktoberherinneringen naar het museum konden brengen en er was natuurlijk de traditionele gratis openstelling van het museum tijdens de 3 oktoberviering. Paul Steenhuis en Ellen de Bruin van NRC Handelsblad verzorgden tweemaal een cursus 'ikjes-schrijven'. Er waren doorlopende toverlantaarnvoorstellingen in de kerstvakantie. Tijdens de Kunstroute gaf Hans de Bruijn een toelichting bij zijn werk en hield Judith Bloedjes open atelier in de tegelgang van het museum.

Events

Tijdens het jaarlijkse **museumweekend** op 10 en 11 april werden extra instaprondleidingen aangeboden en werden bezoekers met hun favoriete object uit de tentoonstelling gefotografeerd. Tijdens de jaarlijkse **Museumnacht Leiden** was in Museum De Lakenhal *I love my stuff* te beleven met o.a. een veiling, muzikale optredens, museumexperts op zaal en verwoede verzamelaars die op de foto gingen met hun favoriete voorwerp. De **Nacht van Rembrandt** startte op 14 juli in Museum De Lakenhal met rondleidingen op zaal en een optreden van theatergezelschap Domino op de Grote Pers. Tijdens de **Open Monumentendagen** op 11 en 12 september zijn extra instaprondleidingen georganiseerd. Op 18 en 19 september organiseerde Museum De Lakenhal de jaarlijkse **Kunstroute**. Op 13 en 14 november vond het jaarlijkse muziek-evenement **Muziek in het Museum** plaats in samenwerking met de Museumgroep Leiden en de Leidse musea.

Boekpresentatie 'Dichters van het Laatste Oordeel'

Tien Nederlandse dichters, geselecteerd door Onno Blom, schreven op verzoek van Museum De Lakenhal een gedicht, geïnspireerd op het 'Laatste Oordeel' (1526-27) van Lucas van Leyden. Op 31 oktober droegen de dichters hun gedicht voor bij het drieluik in Museum De Lakenhal. Bij die gelegenheid verscheen een publicatie, handgemaakt door Silvia Zwaaneveldt, in een genummerde oplage van 100 exemplaren. De dichters zijn: Saskia de Jong, Frank Koenegracht, Gerrit Komrij, Hagar Peeters, Ilja Leonard Pfeijffer, Alfred Schaffer, K.Schippers, Rob Schouten, Mustafa Stitou en Anne Vegter.

Ontvangsten

In 2010 werden diverse ontvangsten georganiseerd, waaronder op 29 mei de **Boekpresentatie Stad van Verf**. Op 26 januari werd een rondleiding met borrel georganiseerd voor het **Bestuur Ondernemersfonds Leiden** en op 10 februari voor **Art Table Nederland**. Voor de **Vereniging Oud Leiden** was er op 16 februari een lezing over de ontstaansgeschiedenis van Maredorp. Op 10 maart werd de jaarvergadering gehouden van het **3 October Gilde**. Op 24 maart werd de jaarvergadering van de **Vereniging Oud Leiden** gehouden. De algemene ledenvergadering van de **Vereniging van Belangstellenden in De Lakenhal** werd gehouden op 26 mei, met aansluitend een lezing over Floris Verster door conservator Christiaan Vogelaar. Voor de **Museumnacht** werd een borrel georganiseerd op 2 juli. Voor de **Vereniging Oud Leiden** werd op 10 september een lezing gehouden door historicus Cor Smit, voorafgaand aan de **Monumentendagen**. Op 1 oktober vond de boekpresentatie plaats van het boek **Belaagd en Belegerd**.

Op **3 oktober** was de traditionele gratis openstelling van het museum, die dit jaar vanwege de tentoonstelling rondom **Leidens Ontzet** en met een verruimde openstelling tot 14 uur in een paar uur tijd ruim 2400 bezoekers naar het museum trok.

De jaarlijkse familiedag van de **Titus Circel** van de Vereniging Rembrandt vond op 10 oktober plaats. De sectie Kunstmusea van de **Nederlandse Museumvereniging** organiseerde op 11 november een symposium in de Lakenhal. De Algemene Ledenvergadering van de **Vereniging van Belangstellenden in De Lakenhal** vond plaats op 17 november. Een goedbezochte expertmeeting rondom **Werk in Uitvoering** werd gehouden voor museummedewerkers uit het hele land, op 10 december.

Tot slot werden voor diverse gezelschappen op maat 63 rondleidingen verzorgd.

EDUCATIE & PUBLIEKSINFORMATIE 2010

Museum en School project voor het basisonderwijs

De Leidse musea en het Regionaal Archief verzorgen in dit project voor leerlingen van groep 3 t/m 8 van scholen uit Leiden en randgemeentes jaarlijks een museumbezoek. De programma's sluiten aan op de leeftijd, belevingswereld en lesstof van de leerlingen. Groep 5 (8-9 jaar) bezoekt Museum De Lakenhal met het thema maatschappelijke verhoudingen. Er kon een keuze gemaakt worden tussen de projecten Werk aan de Winkel en Bikkelen met Rembrandt. In 2010 kwamen 3.228 leerlingen en begeleiders naar De Lakenhal, 118 groepen in totaal. Het basisonderwijs kwam naast deze projecten nog eens met 246 leerlingen naar het museum.

Kunstroutescholenproject voor het basisonderwijs

Het jaarlijks terugkerend project voor de bovenbouw van het basisonderwijs Leiden vond plaats in september gedurende vijf dagen, waarin 15 à 20 schoolgroepen naar het museum kwamen. Thema dit jaar was Verzamelen en Werk in Uitvoering. De groepen bezochten eveneens het atelier van een kunstenaar. 429 leerlingen bezochten het museum.

Voortgezet onderwijs (buiten Bemused project)

Zowel in onderwerp, doel en vorm van het bezoek van het voortgezet onderwijs zit veel diversiteit. Het gaat om individuele opdrachten, rondleidingen (op maat), workshops, korte presentaties door leerlingen in het museum, groepsopdrachten etc. De ene school komt met een paar honderd leerlingen verspreid op één dag, de andere school/klas laat leerlingen individueel opdrachten uitvoeren. Het bezoek sluit vaak aan bij het vak CKV, Tekenen of Geschiedenis maar kan ook plaatsvinden als algemeen schooluitstapje. 1237 leerlingen uit het voortgezet onderwijs bezochten in dit kader het museum.

Bemused door Doorbeelden

Project voor de bovenbouw van het vmbo (vmbo/tl (mavo) en de andere vmbo richtingen) rond het werk van Theo van Doesburg. Het museumbezoek bestaat uit een workshop en interactieve rondleiding. In totaal namen er 112 leerlingen deel.

Kunstshot

Kunstshot is de startdag van het CKV onderwijs voor havo en vwo in Leiden. De klassen die voor het eerst CKV in hun pakket krijgen maken kennis met diverse culturele instellingen. In totaal 60 leerlingen hebben een kijkje voor en achter de schermen van het museum mogen nemen.

PUBLIEKSACTIVITEITEN & ONTVANGSTEN 2011

OPENINGEN

Opening tentoonstelling *Lucas van Leyden en de Renaissance*

Op 19 maart werd de tentoonstelling officieel geopend door Hare Majesteit Koningin Beatrix, in aanwezigheid van een select gezelschap van 120 genodigden. In de avond vond een feestelijke opening plaats in aanwezigheid van nog eens 500 gasten.

Opening tentoonstelling *Fer Hakkaart & Frans de Wit*

Ter gelegenheid van de presentatie van Fer Hakkaart & Frans de Wit werd een ontvangst met borrel in Museum De Lakenhal aangeboden, in aanwezigheid van 250 gasten.

Opening tentoonstelling *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574-2011*

Ter gelegenheid van de expositie *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011* werd op 28 september in de middag een preview voor een select gezelschap van 80-100 genodigden georganiseerd. Aansluitend vond in de avond een

preview plaats in aanwezigheid van nog eens 650 bijzondere relaties van het museum, waaronder de leden van de Vereniging van Belangstellenden in De Lakenhal. Op 29 september werd de tentoonstelling officieel geopend waarbij een verrassingsinval plaatsvond van de Geuzen van Boisot (3 Oktober Vereeniging), die de tocht van Brielle naar Leiden opnieuw per boot maakten. Bij deze feestelijke avond waren 320 gasten aanwezig.

ACTIVITEITEN

Tijdens de tentoonstellingen zijn elke zondagmiddag **gratis instaprondleidingen** georganiseerd met in totaal 1130 deelnemers. Op 6 februari was er een **inzameldag 3 October-herinneringen** voor de tentoonstelling *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574-2011*. Op 1 mei hield Jan Piet Filedt Kok de **lezing *Tekening en ondertekening in het werk van Cornelis Engebrechtsz en Lucas van Leyden***. Op 29 mei was er een **lezing over *Lucas van Leyden en de thematiek van zijn prentkunst*** door professor Ilya Veldman. Op 16 oktober vond een speciaal **podiuminterview met fotograaf Erwin Olaf** plaats door (NRC-journalist) Gijsbert van Es over het hedendaagse historiestuk dat Olaf in opdracht van het museum had gemaakt. Op 20 november vertelde **conservator Jori Zijlmans over de tentoonstelling *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574-2011***. Jos Janssen hield op 23 oktober een **lezing over de 45 km lange fietsroute langs historische plekken** in de strijd tussen de Spanjaarden en de Watergeuzen. Er verscheen hierbij een boekje met de fietsroute die op de regenachtige zondag 30 oktober met 10 belangstellenden is gereden. De diverse publieksactiviteiten resulteerden in 1525 belangstellenden.

Kinder Activiteiten

Tijdens de mei- en kerstvakantie werden **kinderinstaprondleidingen** aangeboden waaraan in totaal 155 kinderen aan deelnamen. In de herfstvakantie werd de activiteit **Duivenpost** aangeboden, waarbij duivenmelker Gijs van de Blom een paar echte postduiven losliet in het bijzijn van 35 kinderen, waarna de kinderen hun eigen 3 oktoberboodschap per ballon de wereld in stuurden. Daarnaast waren er **2 workshops striptekenen** met 30 kinderen gegeven door striptekenaar Alex Turk geïnspireerd op het stripalbum *Suske en Wiske en het Lijdende Leiden*. De kinderactiviteiten werden in totaal bezocht door 220 kinderen.

EVENTS

Vaandelproject bij de tentoonstelling *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574-2011*

Belangrijke onderdelen van de 3 oktoberviering zijn De Grote Optocht en de Taptoe, waarin traditiegetrouw veel vaandels worden meegedragen. Deze vaandels zijn van oudsher uitingen van saamhorigheid en collectieve identiteit. Museum De Lakenhal heeft een groot aantal van deze vaandels in haar collectie. In nauwe samenwerking tussen de 3-OktoberVereeniging en Museum De Lakenhal is een bijzonder project ontwikkeld: in een van de tentoonstellingszalen was een werkatelier ingericht vaandels konden worden gemaakt door schoolklassen, families en andere groepen, of waar men individueel aan de slag kon gaan. Naast deze workshop kregen de groepen ook een rondleiding over de tentoonstelling. Er zijn ongeveer 230 vaandels gemaakt door bezoekers aan de tentoonstelling (apart van het onderwijsproject). Het Vaandelatelier was op woensdag, vrijdag, zaterdag en zondag van 13.00 tot 16.00 uur geopend. Groepen kwamen buiten deze tijden om. De begeleiding was in handen van een team van 16 vrijwilligers.

Visuele analyse '*Onder de loep*' bij tentoonstelling *Lucas van Leyden*

Gedurende de tentoonstellingsperiode werd elke dinsdag van 12.30 tot 13.00 uur op de tentoonstellingszalen één specifiek object toegelicht door middel van visuele analyse. Iedere bezoeker ontvang hiertoe een gratis loepje waarmee hij/zij de verhalende detaillering in met name de grafiek van Lucas van Leyden en Dürer kon onderzoeken. Er werden in totaal 14 sessies georganiseerd, met 210 deelnemers.

Wetenschappelijk symposium

In het museum is een expert meeting georganiseerd voor leden van (internationale) vakverenigingen, conservatoren en kunsthistorici met als specialisatie oude kunst, rond de tentoonstelling *Lucas van Leyden en de Renaissance*. Doelstelling was het overdragen van wetenschappelijke kennis en het ter discussie stellen van inhoudelijke standpunten.

Zondagmiddagconcerten

Van maart tot en met juni is een cyclus zondagmiddagconcerten georganiseerd met Renaissancemuziek uit de Nederlanden, in samenwerking met het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, vakgroep Oude Muziek, onder leiding van Isaac Alonso de Molina. Er werden 8 concerten georganiseerd met in totaal 400 bezoekers.

Leidse Salon

De Leidse Salon is een podium voor actuele ontwikkelingen rond kunst, wetenschap en politiek in Leiden, met De Lakenhal als thuisbasis. Presentator Onno Blom ontving diverse gasten uit de wereld van de kunst, wetenschap en politiek zoals schrijver **Thomas Rosenboom**, politicus **Elco Brinkman**, kunstenaar **Casper Faassen**, conservator **Christiaan Vogelaar**, zangeres Deborah J. Carter, beeldend kunstenaar en hoogleraar theoretische sterrenkunde en kosmologie **Vincent Icke**, schrijver **Christiaan Weijts**, CDA wethouder **Jan-Jaap de Haan**, performer **Klaske Oenema**, D'66 politicus **Alexander Pechtold**, beeldend kunstenaar **Fer Hakkaart**, voorzitter van de 3 October Vereniging **Els van Eyck-Heslinga**, schrijver **Abdelkader Benali**, dichter **Ingmar Heytze**, cabaretier **Jochem Myjer**, schrijver **Frans Thomése**, strategisch adviseur en schrijver **Arnoud Odding** en vibrafonist **Frits Landesbergen**. De Leidse Salons werden in totaal door 365 belangstellenden bijgewoond.

Studium Generale en HOVO

In samenwerking met de Universiteit Leiden werden twee cycli van 6-8 lezingen georganiseerd over de Renaissance, eenmaal in kader van het HOVO (Hoger Onderwijs voor Ouderen) en eenmaal in het kader van het Studium Generale (interdisciplinair ten behoeve van alle faculteiten). Tijdens de slotbijeenkomst gaf samensteller Christiaan Vogelaar een toelichting op de tentoonstelling *Lucas van Leyden en de Renaissance*. Aansluitend volgde een bezoek aan de tentoonstelling in Museum De Lakenhal.

In totaal namen 150 personen deel aan de lezingen.

Lezingen in samenwerking met Universiteit Leiden

Een serie van 5 lezingen werd in samenwerking met de Universiteit Leiden aangeboden. Daarin werd het historische kader geschetst van de nauwe betrekkingen tussen Spanje en de Nederlanden tot aan De Opstand. Tijdens de slotbijeenkomst op dinsdag 13 december gaf samensteller Jori Zijlmans een toelichting op de tentoonstelling *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574-2011*. Aansluitend volgde een bezoek aan de tentoonstelling. Aantal deelnemers 120 personen.

Museum Jeugd Universiteit

Museum De Lakenhal en het Regionaal Archief Leiden organiseerden in 2011 een gezamenlijk programma voor de Museum Jeugd Universiteit: 20 februari: *Is film een Leidse uitvinding?* door prof. Willem Wagenaar; 20 maart: *wie werden voor straf in olie gekookt?* door Cor de Graaf; 17 april: *Wat vierden we op 3 oktober?* door Marianne Eekhout; 15 mei : *Is Leiden wel eens veroverd?* door Ariela Netiv; 19 juni: *Zijn engelen en duivels jongens of meisjes?* door Christiaan Vogelaar; 21 augustus: *Wie was de gruwelijkste gifmengster?* door Ingrid Moerman; 18 september: *Werden kinderen vroeger ook gemarteld?* door Peter Paalvast; 16 oktober: *Wanneer liepen er olifanten door de Breestraat?* door Eline Levering; 30 oktober werd een extra instapcollege over de Leidse Kruitramp van 1807 aangeboden tijdens het Kunst- en Kennisfestival door Arti Ponsen; 20 november: *Wat is het oudste Leidse document?* door Ed van der Vlist; 18 december: *Is Leiden gered door duiven?* door Jori Zijlmans. Per college namen 40 kinderen deel aan de Museum Jeugd Universiteit.

Ontvangsten

In 2011 werden 25 speciale ontvangsten georganiseerd die 1261 extra bezoekers opleverden.

Events

Op Zaterdag 2 en zondag 3 april vond het jaarlijkse **Museumweekend** plaats, met op de zondag de **Leidse Salon**. In de tuin van het museum vonden drie theatrale performances van theatermakers Robijn Wendelaar en Elsa May Averill plaats, geïnspireerd op het Laatste Oordeel van Lucas van Leyden (8 voorstellingen, 360 bezoekers). Op vrijdag 27 mei vond een dagvullend programma plaats met lezingen en een tentoonstellingsbezoek aan *Lucas van Leyden en de Renaissance* voor de **Contactdag Vroege Nederlanders**, georganiseerd door Jan Piet Filedt Kok in samenwerking met Christiaan Vogelaar (55 personen). Op zaterdag 25 juni stond de **Museumnacht** in het teken van Lucas van Leyden (1900 bezoekers). Op 27 en 28 juni vonden **studiedagen** plaats in samenwerking met het **Suermondt-Ludwig Museum in Aken**, voor experts uit de kunst en museale wereld (60 bezoekers). Op donderdag 14 juli vond de **Nacht van Rembrandt** plaats. Op 11 en 12 september waren de **Open Monumentendagen** met instaprondleidingen door Museum De Lakenhal. Op 24 en 25 september vond de jaarlijkse **Kunstroute** plaats. Beide dagen waren er in het museum gratis rondleidingen over de tentoonstelling Hakkaart/de Wit en er werd een film over Kunstcentrum Haagweg 4 vertoond. Op 12 en 13 november was er het jaarlijkse **Muziek in het Museum** in samenwerking met de Museumgroep Leiden. Op zaterdag bracht Klaske Oenema een bijzondere muzikale performance. En op zondag was er een bijzonder 'unplugged' optreden in de bezetting van zanger/liedschrijver Marinus de Goederen begeleid door Tijs Stehmann (728 bezoekers).

Rondleidingen (apart van onderwijsprojecten en instaprondleidingen)

Voor diverse groepen zijn in 2011 door de professionele gidsen van Museum De Lakenhal 155 rondleidingen verzorgd. Aantal deelnemers: 2.445

Een aantal externe groepen heeft in overleg met het museum zelf rondleidingen verzorgd ;

57 rondleidingen voor 1.075 bezoekers.

Tijdens de tentoonstelling *Lucas van Leyden en de Renaissance* werden alle rondleidingen gegeven met gebruik van het Grouptour-systeem.

EDUCATIE EN PUBLIEKSINFORMATIE 2011

Voortgezet onderwijs

In totaal kwamen er dit jaar **2.166 leerlingen voortgezet onderwijs** naar het museum.

Algemeen- en/of tentoonstellingsbezoek: 1.833

Vmbo project Bemused: 303

Vaandelproject: 30

Bemused door Doorbeelden

Project voor de bovenbouw van het vmbo (vmbo/tl (mavo) en de andere vmbo richtingen) rond het werk van Theo van Doesburg. Het museumbezoek bestaat uit een workshop en interactieve rondleiding.

Kunstshot

Kunstshot is de startdag van het CKV onderwijs voor havo en vwo in Leiden. De klassen die voor het eerst CKV in hun pakket krijgen maken kennis met diverse culturele instellingen. Dit jaar was het thema *Kleren maken de man/vrouw*. Door een tijdreis in kleding – op schilderijen werd kennis gemaakt met het curieuze verschijnsel van de 'vrouw in mannenkleren' rond de tijd van Leiden's Ontzet.

Drie presentaties in het museum voor in totaal 75 leerlingen.

Basisonderwijs

In totaal bezocht en **4.062 leerlingen het museum vanuit het basisonderwijs**.

Museum&Schoolproject: 3.201

Vaandelproject	553
Algemeen- en/of tentoonstellingsbezoek:	308

Museum en Schoolproject

De Leidse musea en het Regionaal Archief verzorgen in dit project voor leerlingen van groep 1 t/m 8 van scholen uit Leiden en randgemeentes jaarlijks een museumbezoek. De programma's sluiten aan op de leeftijd, belevingswereld en lesstof van de leerlingen. Groep 5 (8-9 jaar) bezoekt Museum De Lakenhal met het thema maatschappelijke verhoudingen. Er kon een keuze gemaakt worden uit de projecten Bikkelen met Rembrandt (schooljaar 2010-2011), Verhalen bekijken (schooljaar 2011-2012) en Dat bewaren we! (hele 2011).

Vaandelproject speciaal voor het onderwijs (gestart op 13 september)

Het vaandelproject maakte deel uit van het onderwijsproject 'Vrijheid Verlicht' en was bedoeld voor leerlingen uit groep zeven en acht van het basisonderwijs. Het project was naast informatief gericht op actieve participatie van de leerlingen. Doel van het project: leerlingen inzicht te geven in een deelaspect van de Leidse geschiedenis en in de betekenis van Leidens Beleg en Ontzet. Daarnaast kregen de leerlingen inzicht in de betekenis van symbolen en gaven ze met het maken van een vaandelontwerp uitdrukking aan de betekenis(en) die 3 oktober voor hen persoonlijk heeft. De scholen kregen vooraf een lespakket bestaande uit een docentenhandleiding, lesbrief en een vaandelpatroon (onderdeel van groter lespakket Big Shopper van de 3 October Vereeniging). Bij het bezoek aan De Lakenhal werden de vaandels gemaakt in het werkatelier en kregen de groepen een rondleiding over de tentoonstelling. 21 schoolklassen (groepen) maakten in totaal 42 vaandels (553 leerlingen)

BEDRIJF

PERSONEEL EN ORGANISATIE

2010

DIRECTIE

Directeur mw. M. Knol
Secretariaat mw. J. Berkelie, mw. T. Cordess

COLLECTIES & PROGRAMMERING

Conservator oude kunst/hoofdconservator dhr. C. Vogelaar
Projectmanager actuele kunst mw. N. Roepers
Conservatoren dhr. R. Wolthoorn
mw. D. Wintgens Hötte
mw. J. Zijlmans
Registrator mw. J. de Bruin
Depotbeheerder dhr. B. Doff
Assistent collectiebeheer mw. L. Vliegenhart
Medewerker mw. E. Echternach
tentoonstellingen/projecten

PUBLIEK

Medewerker PR mw. M. van Iterson
Medew. mw. M. van Dommele
publieksbegeleiding/educatie
Assistent publieksbegeleiding mw. L. Vermond
Fotograaf dhr. A. Poptie

BEDRIJFSVOERING

Hoofd bedrijfsvoering dhr. P. van der Kamp
Receptionist dhr. E. Pietersz
Oproepkrachten: mw. S. Earle,
dhr. B. Koerselman, mw. T. Lem, mw. E.
Stoutjesdijk
Coördinerend suppoost dhr. W. Flippo

SERVICE

Suppoosten dhr. H. Härtel, dhr. H. Kreeft, dhr. B. Mammarr,
dhr. D. Middelkoop, dhr. J. Olijerhoek
Oproepkrachten t.b.v. suppoosten dhr. P. Overdijk, mw. E.
Sijben,
dhr. M. Veerman
Tentoonstellingsbouwer dhr. F. van der Groen
Gebouwbeheerder dhr. J. Spaargaren

Totaal 20,78 fte

Freelance rondleidsters Lakenhal

Mw. A. van Anandel, mw. E. de Baan, mw. K. Bodewes, mw. E. van Breugel, mw. B. Flikweert, mw. H. Groenendijk, dhr. G. Heida, mw. F. Hoekstra, mw. C. van der Heyden, mw. S. Leupen, mw. L. Maassen, mw. I. Moerman, mw. J. de Pater, mw. J. van Santen, mw. M. Verbeek-Schrijner.

Contract/uitzendkracht

Mw. S. Bekke-Proost, dhr. T. Blansjaar, mw. A. Bosch van Drakestein, mw. S. Bosmans, Mw. S. Earl, mw. D. Ekema, dhr. J. van Esch, mw. F. Grootswagers, mw. F. van Haaster, mw. E. Hamers, dhr. D. de Heus, mw. H. Jenkins, dhr. D. Keeman, mw. A. Kriek, mw. I. van der Marel, mw. M. Ottenhof, mw. I. de Ruyter, mw. M. Smits, mw. C. Stoutjesdijk, mw. L. Timmermans, mw. I. van Tuinen, mw. R. Ubink, Mw. C. Verbeek, mw. L. van Vliet, mw. A. Waalkens, mw. C. Weijzenfeld, dhr. R. Wijnstra.

Stagiaires

Dhr. L. Geutjes, mw. E. Majoor, mw. A. Teunissen.

Vereniging van Belangstellenden in De Lakenhal

De volgende vrijwilligers waren actief in het museum: dhr. T. Bel, mw. S. Bel, mw. P.H. Das, mw. L. de Haas, mw. L. Hamann, mw. C. Hogenelst, mw. L. Huibregtsen, mw. E. Jansen-de Roos, mw. B. de Kanter, mw. T. Kruyt, mw. C. van Lieshout, mw. J. Lodder-Romijn, mw. M. Lopes de Leao Laguna, mw. R. Opdam, mw. B. Peereboom, mw. T. de Ridder, mw. L. Tromp, mw. M. Weijers.

2011

DIRECTIE

Directeur	mw. M. Knol
Secretariaat	mw. J. Berkelie, mw. T. Cordess
Conservator oude kunst	dhr. C. Vogelaar
Conservator moderne kunst	mw. D. Wintgens Hötte
Conservator actuele kunst	mw. N. Roepers
Conservator geschiedenis	mw. J. Zijlmans
Junior conservator	mw. F. Diercks
kunstnijverheid (per 1/8)	

COLLECTIES & PROGRAMMERING

Hoofd programma en collectie	dhr. R. Wolthoorn
Collectie registrator	mw. J. de Bruin
Bruikleenregistrator (per 1/7)	mw. A. Bosch van Drakestein
Depotbeheerder	dhr. B. Doff
Medewerker behoud en beheer	mw. L. Vliegenhart
Medewerker	mw. E. Echternach
tentoonstellingen/projecten	

PUBLIEK

Hoofd Publiek (per 1/7)	mw. M. Schat
Medewerker Publiciteit	mw. M. van Iterson
Medewerker Educatie	mw. M. van Dommele
Medewerker Publieksbegeleiding	mw. L. Vermond

BEDRIJFSVOERING

Hoofd bedrijfsvoering	dhr. P. van der Kamp
Financieel medewerker (per 12/7)	dhr. J. Hermens

Receptionist	dhr. E. Pietersz Oproepkrachten: mw. T. Lem, mw. E. Stoutjesdijk
Coördinerend suppoost	dhr. W. Flippo
Suppoosten	dhr. H. Härtel, dhr. H. Kreeft, dhr. B. Mamar, dhr. D. Middelkoop, dhr. J. Olijerhoek
Oproepkrachten	t.b.v. suppoosten dhr. P. Overdijk, dhr. M. Veerman
Medewerker tentoonstellingen/techniek	dhr. F. van der Groen
Medewerker gebouw/techniek	dhr. J. Spaargaren

Totaal 21,9 fte

Freelance rondleidsters Museum De Lakenhal

Mw. A. van Aniel, mw. E. de Baan, mw. K. Bodewes, mw. M. Brandsma, mw. E. Buiten, mw. E. Clifford Kocq van Breugel, mw. B. Flikweert, mw. H. Groenendijk, dhr. G. Heida, mw. C. van der Heyden, mw. F. Hoekstra, mw. M. Hoogduin, mw. W. Hooites, mw. S. Leupen, mw. L. Maassen, mw. I. Moerman, mw. J. van Santen, mw. M. Verbeek-Schrijner.

Contract/uitzendkrachten

dhr. M. Atefmohamed, dhr. A. Baaijens, mw. E. Baas, mw. S. Bekke, dhr. T. Blansjaar, dhr. J. Boersen, dhr. G. Camiletti, mw. S.J. Earle, mw. D. Ekema, mw. A. van den Elsen, dhr. L. Geutjes, mw. K. van Goethem, mw. F. van Haaster, dhr. D. Halbertsma, mw. E. Hamers, dhr. D. Keeman, dhr. H. Kogelman, mw. I. van Marel, mw. K. Oliemans, dhr. C. Rudolph, dhr. P. Stokman, mw. C. Stoutjesdijk, mw. E. Sijben, mw. A. Teunissen, mw. L. Timmermans, mw. I. van Tuinen, mw. R. Ubink, dhr. M. van der Vegte, mw. C. Verbeek, dhr. D. Vermeulen, dhr. R. Wijnstra, mw. M. Windhorst, mw. C. Weijzenfeld, mw. R. Zielhuis.

Vrijwilligers van de Vereniging van Belangstellenden in De Lakenhal

De volgende vrijwilligers waren actief in het museum: mw. S. Backer, mw. J.M. Bal, dhr. A. Bel, mw. S.J. Bel, mw. I. Brouwer, dhr. J. Brouwer, dhr. H. Das, mw. P. Das-Valk, dhr. W.A. Deelen, mw. G. Emmer, dhr. C.Th. van Erp, mw. B. de Feber-Mulder, mw. D. Fernandez Voortman, mw. A. van der Geest, mw. A.L.M. Goudsmit, mw. E. Groenendijk, mw. I. Grondel, mw. A.S. de Haas, mw. J.L. Hamann, mw. H. van Heusden, mw. K. Hogenelst, mw. L. Huibregtsen, mw. H.C. Huigen, mw. M. Israels, mw. E. Jansen-de Roos, mw. R.E. de Kanter, mw. J.G. Kruij, mw. T. Lagerberg, mw. Ch. van Lieshout, mw. J.C.S. Lodder, dhr. B. Lodder, mw. M. Lopes de Laguna, mw. J. Mann, mw. M. Moens, mw. N. Muntinga, mw. M. Opdam, mw. B.I. Peereboom, mw. M. Poldervaart, mw. I. Püschel, mw. C.M.A. de Ridder, mw. M.J.P. van Schie, mw. L.D. Tromp, mw. H. Verhoef, mw. M. Weijers, dhr. J.A.P.M. Westerdijk, mw. M. Kwint.

FINANCIËN 2010

JAARREKENING 2010

	rekening 2009	begroting 2010	rekening 2010	saldo 2010
EXPLOITATIE				
Personeel	1.293.598	1.379.853	1.390.427	10.574-
Huisvesting	170.558	214.236	120.110	94.126
Bureaunkosten	135.810	177.429	185.456	8.027-
Collectiebeheer	113.593	116.016	125.357	9.341-
PR, Publiekbegeleiding, Presentatie	109.244	77.427	49.830	27.597
Kapitaallasten	490.247	469.797	469.797	-
Overige opbrengsten	-	-	-	-
Saldo vaste collectie	2.313.050	2.434.758	2.340.978	93.780
BEDRIJFSRESERVE				
Tentoonstellingen/activiteiten, uitgaven	1.311.151	1.392.100	1.399.623	7.523-
Tentoonstellingen/activiteiten, inkomsten	1.175.057-	692.100-	848.229-	156.129
Saldo Tentoonstellingen	136.094	700.000	551.393	148.607
Catalogi, uitgaven	11.459	13.449	11.418	2.032
Catalogi, inkomsten	7.648-	11.291-	10.541-	750-
Saldo catalogi	3.812	2.158	876	1.282
Overige activiteiten, uitgaven	55.052	74.603	66.688	7.915
Overige activiteiten, inkomsten	125.399-	83.167-	84.582-	1.415
Saldo overige activiteiten	70.348-	8.564-	17.895-	9.331
Totaal uitgaven bedrijfsreserve	1.381.597	1.480.152	1.477.728	2.424
Totaal inkomsten bedrijfsreserve	1.316.566-	786.558-	943.353-	156.795
mutatie bedrijfsreserve	104.953	-	252.999	159.219
Saldo bedrijfsreserve	406.495	406.495	659.494	
VOORZIENING AANKOPEN				
Aankopen, uitgaven	79.832	80.982	122.203	41.221-
Aankopen, inkomsten	6.931-	22.272-	26.611-	4.339
Conservering, uitgaven	3.934	19.253	7.608	11.646
Conservering, inkomsten	8.461-	-	13.412-	13.412
Storting/ Onttrekking	327.613	-	11.824-	11.824-
Saldo voorziening aankopen	362.453	362.453	350.629	
VOORZIENING ONDERHOUD				
Onderhoud, uitgaven	131.348	183.448	233.462	50.014-
Onderhoud, inkomsten	-	-	-	-
Storting/ onttrekking	50.284	-	50.014-	50.014-
Saldo voorziening onderhoud	282.743	282.743	232.729	
totaal lasten	3.905.827	4.179.340	4.174.371	4.969
totaal baten	1.323.496-	808.830-	969.964-	161.134
totaal saldo baten/lasten	2.582.330	3.370.510	3.204.407	166.103
saldo storting voorzieningen en reserves	482.850	-	191.161	
Saldo voorzieningen en reserves	1.051.691	1.051.691	1.242.852	
TOTAAL	2.639.835	2.761.543	2.882.571	

Bedrijfsvoering Het positieve resultaat op de bedrijfsvoering is voornamelijk het gevolg van lagere huisvestingslasten. Het structurele deel van deze lagere lasten zal vanaf 2011 aangewend worden om de

organisatie te versterken, zodat formatie en werkaanbod beter in evenwicht zijn. Vanaf 2010 wordt het resultaat op de exploitatie ook verrekend met de bedrijfsreserve.

Tentoonstelling Het positieve resultaat op de tentoonstellingen betreft voornamelijk budget beschikbaar gesteld door de Gemeente Leiden voor ontsluiting, behoud en digitalisering van de collectie. Het betreft een meerjarig project waarvan het restant nog ingezet dient te worden. **Aankopen** Vanaf 2010 worden de resultaten van de lasten en baten ten behoeve van de restauratie van kunstwerken ten bate of laste van de voorziening Aankopen gebracht. De reden is dat er een nauw verband is tussen bezit, restauratie en aankopen, en dat schenkingen zowel de conservering als de uitbreiding van de collectie kunnen omvatten. **Onderhoud** In 2010 zijn diverse installatieonderdelen vernieuwd waarvoor de voorziening is aangesproken. De verwachting is dat deze trend zich in toenemende mate zal voortzetten in verband met einde levensduur.

FINANCIËN 2011

JAARREKENING 2011

	rekening 2010	begroting 2011	rekening 2011	saldo 2011
EXPLOITATIE				
Personeel	1.390.427	1.493.260	1.490.364	2.896
Huisvesting	120.110	178.444	186.990	8.546-
Bureaunkosten	185.456	175.943	220.533	44.590-
Collectiebeheer	125.357	118.737	122.639	3.902-
PR, Publiekbeg, Presentatie	49.830	55.928	66.092	10.164-
Kapitaallasten	469.797	532.443	521.672	10.771
Saldo vaste collectie	2.340.978	2.554.756	2.608.291	53.535-
BEDRIJFSRESERVE				
Tentoonstellingen/activiteiten, uitgaven	1.399.623	1.038.391	1.298.453	260.062-
Tentoonstellingen/activiteiten, inkomsten	848.229-	1.038.391-	1.284.956-	246.565
Saldo Tentoonstellingen	551.393	-	13.497	13.497-
Catalogi, uitgaven	11.418	13.449	2.272	11.177
Catalogi, inkomsten	10.541-	11.460-	8.397-	3.063-
Saldo catalogi	876	1.989	6.125-	8.114
Overige activiteiten, uitgaven	66.688	106.396	179.196	72.800-
Overige activiteiten, inkomsten	84.582-	100.444-	181.088-	80.644
Saldo overige activiteiten	17.895-	5.952	1.892-	7.844
Totaal uitgaven bedrijfsreserve	1.477.728	1.158.236	1.479.921	321.685-
Totaal inkomsten bedrijfsreserve	943.353-	1.150.295-	1.474.441-	324.146
mutatie bedrijfsreserve	252.999	-	51.074-	2.461
Saldo bedrijfsreserve	691.242	691.242	640.168	
VOORZIENING AANKOPEN				
Aankopen, uitgaven	122.203	80.982	172.129	91.147-
Aankopen, inkomsten	26.611-	22.606-	72.500-	49.894
Storting/ Onttrekking	11.824-	-	-	41.253-
Saldo voorziening aankopen	177.640	177.640	136.387	
VOORZIENING CONSERVERING				
Conservering, uitgaven	7.608	19.253	1.626	17.627
Conservering, inkomsten	13.412-	-	35.876-	35.876
Storting/ onttrekking	50.014-	-	-	53.503
Saldo voorziening conservering	61.036	61.036	114.539	
VOORZIENING RESTAURATIE EN UITBREIDING				
Giften	-	-	9.775-	9.775
Storting/ onttrekking	-	-	-	9.775
Saldo voorziening restauratie en uitbreiding	113.445	113.445	123.220	
VOORZIENING ONDERHOUD				
Onderhoud, uitgaven	233.462	183.448	108.449	75.000

Onderhoud, inkomsten				-
Storting/ onttrekking	50.014-	-	75.000	75.000
Saldo voorziening onderhoud	232.729	232.729	307.728	
totaal lasten	4.174.371	3.996.675	4.370.416	391.368-
totaal baten	969.964-	1.172.901-	1.592.592-	374.040
totaal saldo baten/lasten	3.204.407	2.823.774	2.777.824	17.328-
saldo storting voorzieningen en reserves	191.161	-	45.950	
Saldo voorzieningen en reserves	1.276.092	1.276.092	1.322.041	
TOTAAL	3.097.379	3.301.086	3.419.800	

Bedrijfsvoering De personele uitgaven waren conform begroting. Het licht negatieve resultaat op de bedrijfsvoering is voornamelijk wordt veroorzaakt door de bureaunkosten. Hier zijn de aanloopkosten voor fondsenwerving voor de restauratie en uitbreiding geboekt welke voor de opstart van het Lucas van Leyden Mecenaat en de algemene fondsenwerving gemaakt zijn. Daarnaast waren er in 2011 meer dan begrote incidentele uitgaven voor ICT. De overschrijding wordt verrekend met de bedrijfsreserve.

Tentoonstellingen en overige activiteiten Op de tentoonstellingen zijn in 2011 meer kosten dan begroot gemaakt welke werden gedekt door hogere inkomsten uit met name fondsen. De overschrijding op overige activiteiten is conform de prognose opgevangen door hogere bijdrage van de Museumkaart. Het resultaat wordt verrekend met de bedrijfsreserve.

Aankopen De hogere uitgaven voor aankopen wordt deels gedekt door hogere bijdragen van derden. Het resultaat wordt verrekend met de voorziening aankopen.

Onderhoud In 2011 zijn minder kosten gemaakt. In 2010 is een deel van de installaties vervangen, en met het oog op de aanstaande restauratie en uitbreiding, waar een grondige verbetering van de installaties voorzien is, wordt minder vaak gekozen voor duurdere vervanging.

Aangezien het Museum onderdeel is van de gemeente Leiden, vindt verantwoording via de gemeentelijke jaarrekening plaats, inclusief balans. Omdat het museum in die verantwoording opgenomen is in het geheel van activiteiten, wordt in dit jaarverslag een overzicht van de baten en lasten gegeven van de activiteiten die onder verantwoordelijkheid van het museum vallen.

NEVENFUNCTIES, DIENSTREIZEN, PUBLICATIES

META KNOL

2010

Besturen en commissies

Stichting Kunstenaarsinitiatief MU (Eindhoven), bestuurslid
Stichting Framer Framed (Amsterdam), bestuurslid
Stichting Stroomhuis (Neerijnen), bestuurslid
Museumgroep Leiden, bestuurslid
Stadslab Leiden, vrijwilliger

Tentoonstellingen

Beyond the Dutch. Nederland, Indonesië en de beeldende kunsten sinds 1900, Utrecht: Centraal Museum, 2009-2010 (met publicatie)

Gastcolleges, lezingen, ontvangsten, jury's en overige activiteiten

7 januari 2010 Fondsenontvangst Centraal Museum, Utrecht tbv tentoonstelling Beyond the Dutch
26 februari 2010 Jurylid Marten Toonderprijs (Fonds BKVB, met Peter van Straaten en Henk Kraima)
5 maart 2010 Lezing over tentoonstelling Beyond the Dutch, Universiteit Leiden
10 juni Deelname debat Beurzendag VSB Fonds in Scheltema
29 juni 2010 Lezing symposium "Cultural Performance in Post-New Order Indonesia: new structures, scenes, meanings", Universitas Sanata Dharma, Yogyakarta

12 september Deelname Cultuurdebat Leidsch Dagblad in Scheltema
17 september 2010 Jury Hermine van Bers Prijs
23 september 2010 Deelname performance On Kawara in Stedelijk Museum Amsterdam
7 oktober 2010 Lezing Museumcongres, Enschede
11 november 2010 Presentatie NMV sectie kunstmusea in Museum De Lakenhal
18 november 2010 Lezing symposium Stichting Art (vakgroep Kunstgeschiedenis Universiteit Utrecht)
13 december 2010 Adviescommissie Incidentele Aankopen, Mondriaan Stichting, Amsterdam

Dienstreizen

Opening tentoonstelling 'Van Doesburg and the International Avant-Garde' in Tate Modern, Londen
Bezoekersprogramma Instituto Buena Vista, Curacao
IKT Congres, Athene
Congres 'Cultural Performance in Post-New Order Indonesia', Yogyakarta

Publicaties

Meta Knol, 'The Existentialism of Mella Jaarsma', in tent. cat. 'Mella Jaarsma.The Fitting Room', Jakarta: National Gallery, 2009 en Bandung: Selasar Sunaryo Art Space, 2010
Lejo Schenk en Meta Knol, 'Het onderscheid tussen westerse en niet-westerse kunst is achterhaald', NRC Handelsblad (Opinie & Debat), zaterdag 2 januari 2010

Meta Knol, '11 Notities over de Lakenhal', Leiden, januari 2010 Meta Knol, voorwoord Tent. Cat. 'Hakkaart. Schilder en tekenaar', Leiden: MKW Uitgevers, 2010

2011

Besturen en commissies

Stichting Kunstenaarsinitiatief MU (Eindhoven), bestuurslid
Stichting Framer Framed (Amsterdam), bestuurslid
Museumgroep Leiden, bestuurslid
Stadslab Leiden, vrijwilliger

Gastcolleges, lezingen, ontvangsten, jury's en overige activiteiten:

- 28 maart 2011 Ontvangst staatssecretaris Halbe Zijlstra in Museum De Lakenhal
6 oktober 2011 Presentatie Museumcongres, Leiden
3 november 2011 Lezing 'Het museum als publieke ruimte', RAP, Leiden
26 november 2011 Openingspeech tentoonstelling Hendrik Valk, Veenkoloniaal Museum, Veendam
9 december 2011 Lezing t.g.v. boekpresentatie Het Disruptieve Museum (auteur: Arnoud Odding, uitgave: Stichting DOEN) in Museum De Lakenhal

Dienstreizen:

- Opening tentoonstelling Joos van Cleve in Suermondt Ludwig Museum, Aken
Werkbezoek Guggenheim Museum, Venetië (met Doris Wintgens)
Oriëntatiereis Duitsland ivm project Restauratie-Uitbreiding (met MT en conservatoren)
Opening Biennale Venetië
Werkbezoek Oxford (oriëntatie op intermuseale samenwerking)

Publicaties

- Meta Knol, voorwoord Tent. Cat. 'Lucas van Leyden en de Renaissance', Leiden: Museum De Lakenhal, 2011
Meta Knol, voorwoord Tent. Cat. 't Laatste Oordeel van Leiden', Leiden: Scheltema, 2011
Meta Knol, voorwoord Tent. Cat. 'Leidens Ontzet. Vrijheidsstrijd & Volksfeest, Leiden: Museum De Lakenhal, 2011

CHRISTIAAN VOGELAAR**2010****Dienstreizen**

- Lucas van Leyden en de Renaissance* in 2011 Berlijn, Aken, Brussel, Antwerpen, Parijs en Brugge.

Nevenfuncties

- Redactielid Leidsch Jaarboekje

2011**Dienstreizen**

- 16-18 maart 2011 Suermondt-Ludwig Museum, Aken; TEFAF kunstbeurs, Maastricht
4-9 april 2011 The National Gallery of Art, Washington DC; New York.

Gastcolleges, lezingen, ontvangsten, jury's en overige activiteiten:

- 27 februari 2011 Lucas van Leyden, voor NRC-Handelsblad, Museum De Lakenhal, Leiden
29 februari 2011 Lucas van Leyden, Rotary Club, Oegstgeest
30 maart 2011 Lucas van Leyden en de Italiaanse Renaissance, voor Studium Generale, Leiden
01 april 2011 De Renaissance in de Noordelijke Nederlanden, Radio Amsterdam
13 april 2011 Lucas van Leyden, Jan van Scorel, Maerten van Heemskerck, Studium Generale, Universiteit Leiden
19 april 2011 De Bewening van Cornelis Engebrechtsz, voordrachtencyclus Onder de Loep, Museum de Lakenhal
21 april 2011 Lucas van Leyden en de definitie van de Renaissance in de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden, Universiteit Leuven
26 april 2011 Lucas van Leyden en de Renaissance in de Nederlanden, Radio Amsterdam
17 mei 2011 Lucas van Leyden en de Renaissance, in het kader van de lezingencyclus over de Renaissance, Hoger Onderwijs voor Ouderen HOVO, Museum De Lakenhal, Leiden
21 mei 2011 Lucas van Leyden, Culturele Kring, Eindhoven
25 mei 2011 Lucas van Leyden en Rembrandt van Rijn", Rembrandthuis, Amsterdam
28 mei 2011 The Lucas van Leyden Exhibition, voor CODART, Museum De Lakenhal
19 juni 2011 Il Rinascimento fra l'Italia e i Paesi Bassi", Accademia dei Lincei, Universiteit Milaan,

- 14 september 2011 De restauratie van de Bewening van Cornelis Engebrechtsz, restauratoren Hogeschool Anderlecht, Brussel, 14 september
- 19 november 2011 La formation en historie de l'art et les musées d'art en Hollande, symposium, Musée des Beaux-Arts, Lille
- 29 december 2011 Het portret in Holland van Lucas van Leyden tot Marlene Dumas, Michaelis Collection, Kaapstad Z.A.

Publicaties

Christiaan Vogelaar, Jan-Piet Filedt Kok, Ilja Veldman, Huigen Leeflang (red.), *Lucas van Leyden en de Renaissance*, tentoonstellingscatalogus, Museum De Lakenhal, 2012 (uitgeverij Ludion, Antwerpen, 368 pp., ISBN 978-90-5544-855-5)

Nevenfuncties

Gastconservator van de tentoonstelling "Lucas van Leyden en Rembrandt van Rijn", Museum Het Rembrandthuis, Amsterdam
 Bestuurslid Stichting Cultuur Inventarisatie SCI, Amsterdam
 Voorzitter van de Stichting Antonius Abt, Vught
 Lid van de redactie van het Jaarboek voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Leiden en Omgeving, Leiden
 Gastdocent Accademia dei Lincei, Universiteit Millaan

DORIS WINTGENS HÖTTE

2010

Studiereizen

Werkbezoek "Dreamlands", Centre Pompidou, Parijs
 Werkbezoek "Utopia matters. From Brotherhoods to Bauhaus", Guggenheim Museum, Venetië

Publicaties

Theo van Doesburg en de internationale avant-garde.
 Vanuit Leiden de wijde wereld in.
 Leids Jaarboekje 2010, pp. 7 – 17

2011

Studiereizen

Werkbezoek Guggenheim Museum, Venetië (met Meta Knol)
 Oriëntatiereis Duitsland ivm project Restauratie-Uitbreiding (met MT en conservatoren)
 Opening Biennale Venetië

JORI ZIJLMANS

Dienstreizen 2010

6 – 10 januari, koerier bij het retourtransport The first Thanksgiving van Jenny Brownscombe (1914) naar Pilgrim Hall, Plymouth Mass en retourtransport Jan van Goyen, Gezicht op Leiden (1650) naar Museum De Lakenhal

Publicaties 2010

Beleg en Ontzet in de negentiende-eeuwse stadscollectie. In: *De smaak van de negentiende eeuw.* / red. I. Moerman, J. van Rooden, M. Roscher, e.a. Open Monumentendagen, Leiden 2010, p.49-51.

Nevenfuncties 2011

Bestuurslid Oud Leiden
 Vertegenwoordiger van Oud Leiden in de Dirk van Eck-Stichting
 Lid Historische kring Leiden
 Redactielid 3-Oktoberlezingen
 Lid museumcommissie Tachtigjarige Oorlog

Dienstreizen 2011

13 – 16 april 2011   Dienstreis met de staf naar Berlijn en Keulen

Publicaties 2011

20-delige artikelenserie in zaterdagbijlage van *Leidsch Dagblad*, september / oktober 2011
Leidens Ontzet. Vrijheidsstrijd & Volksfeest. Primaverapers: Leiden, 2011

VERENIGING VAN BELANGSTELLENDEN 2010

Inleiding

In de loop van dit verenigingsjaar hebben zich in de bestuursamenstelling veranderingen voorgedaan. Twee leden stelden hun functie beschikbaar. De ontstane vacatures werden intern opgelost. De heer Haro Schultz van Haegen nam de opengevallen plaats van de voorzitter, de heer Heestermans, in. De secretaris nam de ledenadministratie voor zijn rekening en mevrouw Truus Kruijt belastte zich met het beheer van de museumwinkel (afdeling kaarten), taken die mevrouw Chantal van Lieshout, die het bestuur verliet, in haar portefeuille had.

Verantwoording

Dit jaarverslag is opgesteld door het bestuur en wijkt in grote lijnen niet af van eerdere verslagen. Het geeft een beeld van de handelingen van het bestuur en de activiteiten van de vereniging over het jaar 2010.

Bestuur

Bestuursamenstelling:

De heer dr. J.L.A. Heestermans voorzitter, tot 20 april 2010

De heer mr. J.H.F. Schultz van Haegen, voorzitter vanaf 11 juni 2010

De heer mr. D. Catoen, penningmeester, aftredend 2014

De heer A.C. Geertsema, aftredend 2014

Mevrouw C.M. van Lieshout, tot 16 april 2010

De heer drs. A. Bel, aftredend 2011

Mevrouw dr. J.G. Kruijt, aftredend 2011

De heer mr. R.H. Breedveld, aftredend 2011

De heer prof. dr. P.C.W. Hogendoorn, aftredend 2011

Ledenvergaderingen en Bestuursvergaderingen

Er zijn twee ledenvergaderingen gehouden. De eerste was op 26 mei, de jaarlijkse algemene ledenvergadering. Daarop gaf de interim-voorzitter, de heer Schultz van Haegen, o.a. uitleg over de gerezen situatie na het vertrek van de twee bestuursleden. De tweede was op 17 november. Daar heeft de toen nieuwe voorzitter zijn visie op de toekomst van de vereniging gegeven. Het bestuur vergaderde dit jaar acht maal en wel op 11 januari, 12 april, 27 april, 11 juni, 23 augustus, 6 september, 12 oktober en 7 december. Op de eerste vergaderingen werd gesproken over de wijze waarop in het verleden objecten

op rekening van de vereniging werden verworven en aan De Lakenhal zijn geschonken of in bruikleen gegeven. De vraag rees of het bestuur van de vereniging daarbij niet een actievere rol had kunnen spelen. Omdat er geen duidelijkheid over bestond, werd besloten dat de bestuursleden in de komende periode daarop hun visie zouden geven. De heren Schultz van Haegen en Geertsema namen op zich een protocol voor de toekomst te ontwerpen. De directie van het museum werd gevraagd ook haar visie daarop te geven en de aankopen uit het verleden te beoordelen. Tijdens deze vergaderingen bleek dat twee bestuursleden, waaronder de voorzitter, verschillend dachten over de procesvoering tijdens de vergaderingen. Voor hen werd het aanleiding om voortijdig het bestuur te verlaten, tot grote teleurstelling overigens van de overige bestuursleden. Beiden hebben geen gehoor gegeven aan het dringende verzoek op hun besluit terug te komen. In verband met het aanstaande aftreden in 2011 van de voorzitter, de heer Heestermans, was de heer Schultz van Haegen reeds eerder voor de functie van voorzitter benaderd. Toen de vacature voortijdig ontstond, nam hij het verzoek aan en zo stuitte de overgang naar de nieuwe situatie op niet al te grote problemen. Het vertrek van mevrouw Van Lieshout was eveneens een aderlating. Ze heeft buitengewoon veel werk in en voor de vereniging verzet. Na haar vertrek werd er een herverdeling van de taken binnen het bestuur afgesproken: zo nam de secretaris de ledenadministratie voor zijn rekening, terwijl mevrouw Kruijt zich bezig ging houden met de verkoop van de kaarten in de museumwinkel.

Nadat er daarop een inventaris was gemaakt van de overige taken, werden deze evenwichtig over de andere bestuursleden verdeeld. Diverse vergaderingen werden gewijd aan de strategie voor de komende vijf jaar, niet alleen generiek, maar ook specifiek. Het bestuur nam zich voor zijn visie en missie te formuleren en een plan van aanpak op te stellen. Daarbij ging het er niet alleen om de blik op de toekomst te richten maar ook om tot zelfreflectie te komen. We stelden ons de volgende vragen: doen we de goede dingen en doen we dingen goed? Hoe moet de besluitvorming er in de toekomst gaan uitzien? Hoe kunnen we de sociale contacten binnen de vereniging verbeteren? Wat betekent het lid van een vereniging te zijn als de onze? Hoe staan wij tegenover de hoofddoelstelling van de vereniging? Daarover werden verschillende ideeën naar voren gebracht. Zo zou de vereniging zeker geen exclusieve club moeten zijn. Anderzijds zouden de leden wel het gevoel moeten hebben bij een vereniging te behoren die hen wat bijzonders te bieden heeft. De voorzitter heeft in dialoog met de ledenvergadering van november de missie van de vereniging geformuleerd: "Het – in interactie met de belangstellenden – stimuleren van uitbreiding en behoud van de kernmerkende elementen van de collectie van Museum De Lakenhal". De visie van de vereniging werd als volgt vastgelegd: "Het - in dialoog - betrekken van belangstellenden bij de fondsenwerving ten behoeve van een belangrijke aankoop in de kern van de collectie". De conclusie van het plan ten aanzien van de te ondernemen acties was: De vereniging is weliswaar van de leden, maar dat houdt niet in dat zij alleen voor de leden is. Zij bestaat bij de gratie van wat haar leden - behalve hun donaties - ervoor over hebben. De band met de leden en tussen de leden onderling zou verstevigd en de relatie verdiept moeten worden. Het gevolg zal zijn, dat zij directer bij het aankoopbeleid betrokken geraken. Kennisoverdracht en participatie waren in de discussies sleutelwoorden. Op de achtergrond speelde steeds de gedachte dat de vereniging de laatste jaren geen groei meer vertoonde. Daarom werd de doelstelling geformuleerd dat de vereniging zo spoedig mogelijk moet gaan werken aan het vergroten en vergroenen van het ledenbestand: 1000 leden moet in 2015 haalbaar zijn. Daarbij zou men zich op grotere diversiteit moeten richten, zowel wat leeftijd als woonplaats betreft. De interactie tussen de leden zou vergroot kunnen worden door het publiceren van de ledenlijst, zodat men van elkaar zou weten dat men lid van dezelfde vereniging is. Tenslotte werden er ook enkele praktische besluiten genomen: de ledenlijst van de vereniging zal voor de leden gepubliceerd worden en het archief van de vereniging zal aan het Regionaal Archief Leiden geschonken worden.

Beleidsplan

Het beleidsplan 2010 is gevolgd. De resultaten van de activiteiten, zijn voor een groot deel in dit jaarverslag terug te vinden. De uitgangspunten voor het beleidsplan 2011 staan in het plan van aanpak.

De contacten met het museum

Het bestuur kan terug zien op een hechte, constructieve samenwerking met de directie en medewerkers van het museum. De ideeën, plannen en activiteiten van de nieuwe directeur, Meta Knol, werden met veel bijval en enthousiasme begroet. Haar 100-dagenbrief aan het begin van het jaar gepubliceerd gaf het bestuur de gelegenheid om diepgaand met haar van gedachten te wisselen over de toekomst van museum en vereniging. Om de verzamelgeschiedenis van het museum gestalte te gaan geven werd het hele jaar door intensief gewerkt aan het registreren, catalogiseren en digitaliseren van de hele collectie, tot nu toe 13.000 van de 25.000 stuks! Dit project werd 'beloond' met de Museumprijs Zuid-Holland. De secretaris van de vereniging werd door de directeur uitgenodigd samen met een onafhankelijke 'stagiaire' de jury te vormen voor het toekennen van de 4.000 euro voor een door de medewerkers voorgesteld project. Het werd: het 'digitaliseren van de Stalenboeken'.

Aankoopbeleid

Het beleid op het gebied van aankopen in zijn algemeenheid was niet altijd duidelijk. Dat gold ook voor het aankoopbeleid van de vereniging. Er waren geen richtlijnen, geen contouren en geen voorwaarden. De verzamelgeschiedenis van het museum zal ook een nieuw licht werpen op de aankopen door de vereniging. Tot nu toe gold de regel: het museum vraagt en de vereniging 'draait' (voor de kosten op). De nadruk ligt op het verwerven van objecten van cultuurhistorische waarde. Dat betekent niet dat het bestuur zich niet verantwoordelijk voelt voor het laten uitvoeren van noodzakelijke restauraties, ook in de Toekomst. Er werd een

begin gemaakt met het opstellen van een protocol ten behoeve van het doen van aankopen. Er zijn al uitgangspunten geformuleerd: zo dient een aankoop min of meer permanent getoond te worden. In de toekomst moeten zij voor iedereen online toegankelijk zijn. De directeur en het bestuur zijn het erover eens dat de voorkeur uitgaat naar 'minder', maar 'beter'. Hoewel het bestuur wel meedacht en meepraatte is het in tegenstelling tot het Lucas van Leyden Mecenaat niet financieel bij de renovatie en uitbreiding betrokken.

Leden en vrijwilligers

Het bestuur is blij dat vrijwilligers weer intensief bij het werk in het museum zijn betrokken. Zij gaven - als ernaar gevraagd werd - hun tijd en energie aan diverse activiteiten. Hun bijdragen werden zeer gewaardeerd. Sommigen verzorgden grote hoeveelheden post voor het museum en de vereniging; anderen hielpen op de drukke momenten in 'de koffiehok'. Ook waren vrijwilligers aanwezig tijdens het museumweekend. In de strikte zin van het woord vielen de vrijwilligers onder de hoede van het museum.

Contactpersonen zorgden voor een goede communicatie, zodat het mobiliseren voor geen problemen zorgde.

Aantal leden

Het aantal leden bedroeg aan het eind van het kalenderjaar 602. Van 28 moesten we afscheid nemen, 13 nieuwe leden werden in 2010 verwelkomd.

Representatie en aanwezigheid

Dit jaar kwam de nieuwe wervingsfolder van het museum uit. De website van De Lakenhal werd vernieuwd en daar van profiteerde de vereniging ook. De statuten werden op de site geplaatst, naast de formulieren die gebruikt kunnen worden om schenkingen aan de vereniging te doen. Waar het kon aanvaardde het bestuur de uitnodigingen van het museum voor allerlei activiteiten door het museum of Scheltema georganiseerd. Vooral de lezingen op de zondagmiddagen verhoogden de betrokkenheid. Speciaal moeten genoemd worden: de presentatie van het boek van Onno Blom 'Leiden stad van verf'. En de lezing over en de uitvoering van de Leidse koorboeken door het Egidius Kwartet. De viering van het 40-jarig bestaan van NRC-Handelsblad was bijzonder. De glas-inloodramen van Kamerlingh Onnes, ooit door een bijdrage van de vereniging verworven, stond die middag in de schijnwerpers en was een mooi rustpunt tijdens de receptie. Het kalenderjaar werd afgesloten met een afscheidslezing, 'Ik hou van Leiden' door de oudvoorzitter, de heer Hans Heestermans. Tijdens de afscheidsreceptie werd hem namens de vereniging een 17de eeuwse gravure met een voorstelling van Museum De Lakenhal aangeboden. De heer Schultz van Haegen, zijn opvolger, bood hem op speelse wijze een hamer aan, geen voorzittershamer die hij al die jaren hadden moeten missen, maar een 'vleeshamer', want de heer Heestermans is ook een bekwaam keukenmeester. De vereniging is hem veel dank verschuldigd voor zijn jarenlange (19 jaar) voorzitterschap.

Conclusie

De vereniging heeft door het afscheid van twee gerenommeerde bestuursleden een bewogen jaar achter de rug. Onder de bezielende leiding van de nieuwe voorzitter de heer Haro Schultz van Haegen is veel enthousiasme voor de toekomst van de vereniging gegarandeerd.

VERENIGING VAN BELANGSTELLENDEN 2011

Inleiding

In de loop van dit verenigingsjaar hebben zich in de bestuurssamenstelling veranderingen voorgedaan. De heer Haro Schultz van Haegen, eerst nog interim-voorzitter, heeft tijdens de Algemene Ledenvergadering in mei laten weten het voorzitterschap op zich te nemen. De heer Tony Bel nam afscheid als secretaris, na deze functie acht jaar vervuld te hebben; mevrouw Truus Kruijt volgde hem op. Het bestuur verwelkomde mevrouw Louise Tromp, als bestuurslid dat zorgdraagt voor de ledenadministratie en daarmee de nieuwe functie van ledenadministrateur bekleedt.

Verantwoording

Dit jaarverslag is opgesteld door het bestuur en wijkt in grote lijnen niet af van eerdere verslagen. Het geeft een beeld van de handelingen van het bestuur en de activiteiten van de vereniging over het jaar 2011.

Bestuur

Voorzitter: de heer mr. J.H.F. (Haro) Schultz van Haegen, aftredend: 2015

e-mail: voorzitterVBL@lakenhal.nl

Penningmeester: de heer mr. D. (Dick) Catoen, aftredend: 2014

e-mail: penningmeesterVBL@lakenhal.nl

Secretaris: mevrouw dr. J.G. (Truus) Kruijt, aftredend: 2015

e-mail: secretarisVBL@lakenhal.nl

Ledenadministrateur: mevrouw L.D. (Louise) Tromp-Genang, aftredend: 2015

e-mail: ledenadministrateurVBL@lakenhal.nl

Leden: de heer mr. R.H. (Roel) Breedveld, aftredend: 2015

de heer A.C. (Alexander) Geertsema, aftredend: 2014

de heer prof. dr. P.C.W. (Pancras) Hogendoorn, aftredend: 2015

Ledenvergaderingen en Bestuursvergaderingen

De jaarlijkse Algemene Ledenvergadering werd gehouden op 25 mei. Er zijn twee belangrijke besluiten genomen. Het Beleidsplan 2011-2015, dat in een Algemene Ledenvergadering op 17 november 2010 was besproken met de leden, werd goedgekeurd. De ALV stemde tevens in met een contributieverhoging van € 18 naar € 23 voor het individuele lidmaatschap en met het voorstel van een partnerlidmaatschap voor € 40 en een jongerenlidmaatschap (tot 18 jaar) voor € 10. Het bestuur vergaderde dit jaar zes keer en wel op 19 januari, 10 februari, 19 april, 30 augustus, 30 oktober en 13 december. Een aantal agendapunten stond op vrijwel iedere agenda: bruikleenovereenkomst, aankoopbeleid, ledenwerving en ledenbinding en de website van de VBL; over deze kwesties wordt hieronder afzonderlijk gerapporteerd. Verder was een vast agendapunt *Berichten uit het Museum*, waarin de directeur van Museum De Lakenhal, mevrouw Meta Knol, het bestuur informeerde over allerlei zaken omtrent het museum, waaronder de restauratie en uitbreiding, tentoonstellingen en bezoekersaantallen, het Lucas van Leyden Mecenaat (LLM), personele aangelegenheden. Er is discussie gevoerd over een nieuwe huisstijl voor het museum, die bij voorkeur ook leidend zou zijn voor een nieuwe huisstijl van de VBL; deze kwestie is opgeschort nadat het museum besloten had de ingeslagen weg te verlaten.

Vastgesteld op de ALV dd. 23 mei 2012

Het archief van de VBL is sinds oktober jl. ondergebracht bij het Regionaal Archief Leiden (RAL) om het behoud ervan voor de toekomst beter te garanderen en het te ontsluiten voor eventuele studies. Het is door het RAL geïnventariseerd en raadpleegbaar gemaakt met de gebruikelijke openbaarheidsbeperkingen voor bepaalde stukken. De lijst van documenten staat op de VBL pagina van de museumwebsite. Ten slotte is overleg gevoerd over en uitvoering gegeven aan de overdracht van de in- en verkoop van ansichtkaarten door de VBL naar het museum, mede in verband met de komst op 1 juli van een Hoofd Publiek (mevrouw Minke Schat) die de verantwoordelijkheid voor de hele winkel heeft.

Bruikleenovereenkomst

In het verleden is niet eenduidig geregeld wat de status is van een groot aantal objecten die door of met steun van de VBL geworven zijn voor het museum: gaat het om een schenking of een bruikleen? Hierover is stevig gediscussieerd, omdat het VBL-bestuur en het museum hierover lang van mening verschilden. Het museum had sterke voorkeur voor de optie schenking. Het VBL-bestuur wilde daarentegen beslist een bruikleenovereenkomst, om er zeker van te zijn dat er nu en in de toekomst niets onverwachts gebeurt met aankopen die door de leden van de VBL (mede)gefinancierd zijn, zoals verkoop bij geldnood en/of het verdwijnen van de waarde van de objecten in de gemeentelijke kas. Na intensief bilateraal overleg is op 13 december door beide partijen een bruikleenovereenkomst gesloten. De lijsten van bruiklenen en schenkingen worden gepubliceerd op de VBL-pagina van de museumwebsite.

Aankoopbeleid en restauratie van objecten

Het bestuur vindt het van belang dat beleid wordt vastgesteld voor het inzetten van de financiële middelen van de VBL ten behoeve van aankopen voor het museum en voor restauraties van werken waarover het museum reeds beschikt.

Om dat beleid te formuleren heeft het bestuur tot nu toe het volgende gedaan:

- de formulering van een aantal randvoorwaarden waaraan aankopen moeten voldoen (zoals ten aanzien van de geschiktheid en kwaliteit van de kunstwerken om permanent “op zaal te hangen”)
- navraag naar het aankoopbeleid bij andere vergelijkbare verenigingen (zoals de Vereniging Rembrandt en Dordts museum), waarbij overigens bleek dat slechts in uitzonderingsgevallen een dergelijk aankoopbeleid blijkt te bestaan
- overleg met de directie van het museum over het collectiebeleid; dit laatste is naar de mening van het bestuur zeer relevant: aankopen door de VBL moeten passen in de visie van het museum op de bestaande collectie en de uitbreidingswensen.

De formulering van een collectiebeleid van het museum wacht echter nog op de definitieve uitkomsten van *Werk in Uitvoering* en het vervolg daarop in 2011, waardoor een goed inzicht in de huidige collectie verkregen zal zijn. Om die reden kan het aankoopbeleid van de VBL nog niet definitief worden bepaald. Het streven is om het aankoopbeleid na overleg met het museum en met de leden van de VBL definitief vast te stellen in de loop van 2012.

Dankzij een genereuze schenking van een lid van de VBL is het *Drieluik met de bewening* van Cornelis Engebrechtsz gerestaureerd. Zowel de VBL als het museum is de schenker, die anoniem wenst te blijven, hiervoor zeer erkentelijk. De restauratie was gereed kort voordat de tentoonstelling *Lucas van Leyden en de Renaissance* begon, waar het schilderij een van de pronkstukken was.

Ledenwerving en ledenbinding

Beide aspecten hadden de aandacht van het bestuur: hoe maken we de VBL aantrekkelijker voor de leden (ledenbinding) en hoe kunnen we het ledenbestand uitbreiden, gedifferentieerder maken en ‘verjongen’ (ledenwerving).

Afgezien van allerlei ideeën die hierover bestaan, zijn als concrete resultaten in het verslagjaar te noemen:

- op vertoon van de lidmaatschapskaart een ledenkorting van 10% op het hele assortiment van de museumwinkel
  - een besloten ontvangst voor de Lucas van Leyden tentoonstelling op 3 april, met een rondleiding door de hoofdconservator, de heer Christiaan Vogelaar
  - de opzet van een aantrekkelijker en informatievere webpagina (zie hieronder),
  - initiatieven om in 2012 een ledenlijst aangevuld met telefoonnummers en emailadressen te kunnen verspreiden onder de leden,
  - het plan voor het opstellen van een jaarlijkse activiteitenmodule met ca. vier activiteiten, met voor 2012 een excursie voor de leden naar het Dordts museum, een ALV met een speciale activiteit, een lezing op zondagmorgen en een of meer voorbezoeken van tentoonstellingen in het museum.
- een concept van een communicatieplan voor de VBL van mevrouw Minke Schat.

Het streven is om in de komende jaren het ledental naar 1000 te brengen. Het aantal leden bedroeg aan het eind van het kalenderjaar 617.

Website

In samenwerking met medewerkers van het museum is hard gewerkt aan de vernieuwing van de webpagina van de VBL, die onderdeel uitmaakt van die van het museum (zie onder de kop vriendenvereniging” op de

homepage van het museum). Nieuwe functionaliteiten zijn onder meer de mogelijkheid om zich online aan te melden als lid of adreswijzigingen door te geven; via een link toe te treden tot de LinkedIn groep VBL, waardoor het makkelijk is onderling te communiceren via e-mail (zie www.linkedin.com groep Vereniging van Belangstellenden Museum de Lakenhal) en een apart onderdeel dat alleen toegankelijk is voor leden. Verder is de website informatiever: alle belangrijke stukken worden erop gepubliceerd, zoals de statuten, jaarverslagen, het beleidsplan 2011-2015, lijsten van schenkingen en bruiklenen, de lijst archiefstukken die bij het RAL toegankelijk zijn, en hoe u een donatie aan de VBL kunt doen in de vorm van schenking, legaat of erfenis.

De contacten met het museum

Het bestuur kan terugzien op een hechte, constructieve samenwerking met de directie en medewerkers van het museum, met waardering voor elkaars inbreng. Het is de bedoeling de activiteiten van VBL en museum meer op elkaar af te stemmen en tot een nog betere samenwerking te komen.

Vrijwilligers

De VBL heeft in de loop der jaren een vaste groep vrijwilligers verzameld die ondersteuning biedt aan het museum en aan de VBL zelf. In het begin van het verslagjaar heeft een oproep van het bestuur geleid tot uitbreiding van de groep. Tijdens de zeer druk bezochte tentoonstelling *Lucas van Leyden en de Renaissance* deelden de vrijwilligers audiotours uit en hielpen ze in de 'de koffiehoeke'. Bij de tentoonstelling *Vrijheid! Leidens Ontzet 1574-2011* boden de vrijwilligers assistentie in het *Vaandelatelier*, waar (groepen) bezoekers van de tentoonstelling een vaandel konden maken voor zichzelf of voor hun vereniging. Een vaste kern vrijwilligers verzorgde grote hoeveelheden post voor het museum en de vereniging. Contactpersonen zorgden voor een goede onderlinge communicatie en de verdeling van het werk. Het museum had veel waardering voor de bijdragen van de vrijwilligers en bood hen onder meer tentoonstellingscatalogi, rondleidingen en een oudejaarsborrel aan.

In de strikte zin van het woord vallen de vrijwilligers onder de hoede van het museum, maar de band met de VBL is dus zeer nauw te noemen.

Representatie en aanwezigheid

Waar het kon aanvaardde het bestuur de uitnodigingen van het museum voor allerlei activiteiten door het museum of Scheltema georganiseerd.

Conclusie

Er zijn dit jaar belangrijke stappen gezet, waaronder de ondertekening van de bruikleenovereenkomst, de vaststelling van het beleidsplan door de ALV, het vernieuwingsproces van de webpagina, onderbrenging van het archief bij het Regionaal Archief Leiden, de instelling van het lidmaatschap voor partners en voor jongeren en de kortingsregeling voor leden voor producten uit de museumwinkel. Het bestuur zal zich ook het komende jaar met veel enthousiasme inzetten voor de toekomst van de vereniging.

FINANCIERS 2010

Subsidiegever

Gemeente Leiden

Begunstigers

VSF Fonds
Cultuurfonds Leiden

BankGiro Loterij / Stichting DOEN
Mondriaan Stichting

Werk in Uitvoering
Theo van Doesburg
Stad van Verf
Leidse Salon
Werk in Uitvoering
Utopisch Nest
Utopisch Nest

FINANCIERS 2011

Subsidiegever

Gemeente Leiden

Begunstigers

SNS Reaal Fonds
VSF Fonds
Mondriaan Stichting

3 October Vereeniging
Cultuurfonds Leiden

Fonds BKVB
BankGiro Loterij | Stichting DOEN

Fonds 1818
Fonds voor Cultuurparticipatie

Lucas van Leyden en de Renaissance
Lucas van Leyden en de Renaissance
Lucas van Leyden en de Renaissance
Utopisch Nest
Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011
Leidse Salon
Opdracht Erwin Olaf i.h.k.v. Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 - 2011
Opdracht Erwin Olaf i.h.k.v. Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011
Utopisch Nest
Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011
Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011
Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011

Partners

3 October Vereeniging
Regionaal Archief Leiden
Universiteit Leiden

Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011
Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011
Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011

Sponsors

Leidsch Dagblad – mediapartner

Vrijheid! Leidens Ontzet 1574 – 2011

COLOFON

Museum De Lakenhal 2012 met bijdragen van

Joke Berkelie

Angelique Bosch van Drakestein

Jenny de Bruin

Thea Cordess

Eva Echternach

Mia van Iterson

Paul van der Kamp

Meta Knol

Tara Lem

Nicole Roepers

Minke Schat

Lydia Vermond

Christiaan Vogelaar

Doris Wintgens Hötte

Stefan Witteveen

Rob Wolthoorn

Jori Zijlmans

Samenstelling en redactie

Minke Schat